

Factsheet

Willem Wagenaar
Anne Frank Stichting

Extr eem rech ts

**in Nederland
2023**

Inhoud

1	
Inleiding	4
2	
Ontwikkelingen 2023	5
2.1 Actievormen	5
2.2 Ideologie	8
2.3 Publieke Manifestaties	14
2.4 Gewelddreiging	17
3	
Overheidsrespons	22
3.1 Opsporing en Vervolging	22
3.2 Sociale Media	29
4	
Overzicht van Extreemrechtse Organisaties	31
5	
Conclusie	54

1. Inleiding

Voor u ligt de 'Factsheet Extreemrechts in Nederland' over het jaar 2023. In deze factsheet wordt een actueel beeld geschetst van de staat van extreemrechts in Nederland en Nederlandse extreemrechtse organisaties die in 2023 zichtbare activiteiten hebben ontplooid. Deze factsheet biedt inzicht in de verschijningsvormen, ontwikkelingen, omvang, betekenis en dreiging van de verschillende extreemrechtse organisaties in Nederland.

De samenstelling van de lijst met organisaties en de gepresenteerde feiten zijn verzameld in het kader van het Monitorproject Extreemrechts van de Anne Frank Stichting. De keuze om bepaalde organisaties wel of niet op te nemen volgt de definitie die binnen dat project worden gehanteerd.

Willem Wagenaar

2. Ontwikke- lingen 2023

In deze paragraaf worden recente ontwikkelingen binnen het rechtsextremisme in Nederland beschreven. Er wordt aandacht besteed aan nieuwe of bijzondere actievormen, veranderende ideologische perspectieven en de potentiële dreiging die van extreemrechts uitgaat.

2.1 Actievormen

In 2023 trokken extreemrechtse activisten met opvallende actievormen de nodige aandacht van publiek, media en overheden. Het ging daarbij om laserprojecties en acties waarbij een koran werd vernield.

2.1.1 Laserprojecties

In de oudejaarsnacht van 2022 op 2023, terwijl Nederland feest aan het vieren was, voerde een kleine groep activisten van White Lives Matter een actie uit met een groot effect. In Rotterdam zou vanaf de Erasmusbrug een groot vuurwerkspektakel worden georganiseerd. Dat werd vanwege de weersomstandigheden grotendeels afgeblazen, maar de nationale televisie zond om middernacht wel beelden van de brug uit. White Lives Matter maakte van dit moment gebruik en projecteerde met een zogenaamde lasercube racistische en neonazistische teksten op de brug, die voor televisiekijkers goed te zien waren: 'we must secure the existence of our people and a future for white children', 'white lives matter' en 'vrolijk blank 2023'. De actie leidde tot brede maatschappelijke en politieke verontwaardiging, maar werd door de activisten zelf als een groot succes beschouwd. Projecties van White Lives Matter met vergelijkbare teksten verschenen in de maanden daarna in Amsterdam, Alkmaar en Eindhoven. Met deze projecties probeerden de activisten om een breder publiek kennis te laten maken met een extreemrechts en racistisch gedachtengoed en dergelijke ideeën te normaliseren. De minister van Justitie en Veiligheid noemde dit een zorgelijke ontwikkeling:

'Ten eerste kan de normalisering van extremisme leiden tot racisme, uitsluiting en discriminatie van minderheden en andersdenkenden. Dit tast de sociale cohesie aan en kan de democratische rechtsorde op termijn ondermijnen. Ten tweede bestaat het risico dat verspreiding van dergelijk gedachtengoed inspireert tot geweldpleging.'

1 — Aanbiedingsbrief Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland 58 van Minister van Justitie en Veiligheid 30-5-2023. Zie: <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-9ed55262dbaada62cb2f915194d88d3e4d3de5b9/pdf>

Ook de justitiële autoriteiten kwamen in actie. Na enig onderzoek werden twee activisten van White Lives Matter gearresteerd. In juli volgde opnieuw een projectie, ditmaal bij de Van Brienenoordbrug in Rotterdam, met een antisemitische tekst: *“Joden runden de slavernij, blanken schaften het af.”* De dader werd op heterdaad betrapt en gearresteerd; de projector werd in beslag genomen. Na dit incident zijn geen nieuwe laserprojecties meer geregistreerd/gesignaleerd.

In beide zaken (projectie Erasmusbrug en projectie Van Brienenoordbrug) zullen de verdachten voor de rechter worden gebracht.

Naast deze reeks aan projecties door White Lives Matter vond in februari 2023 een eigenstandige laserprojectie op het Anne Frank Huis plaats. Een Canadees-Poolse neonazi projecteerde een tekst waarin de authenticiteit van Het Dagboek van Anne Frank in twijfel werd getrokken. Na de uitvaardiging van een internationaal arrestatiebevel werd hij in Duitsland gearresteerd en uitgeleverd aan de Nederlandse justitie. Deze dader moest zich in oktober 2023 voor de Amsterdamse rechtbank verantwoorden voor zijn actie. Voor de details van deze strafzaak wordt verwezen naar paragraaf 3.1. De dader werd in ieder geval schuldig bevonden aan de projectie en veroordeeld tot een onvoorwaardelijke gevangenisstraf van twee maanden.²

De inspiratie voor deze laseracties deden de daders op vanuit de Verenigde Staten, waar in 2022 een neonazistische actiegroep voor het eerst een laserprojector gebruikte om antisemitische leuzen te verspreiden. Het gebruik kreeg door het gepercipieerde succes van de Erasmusbrug-projectie in 2023 tijdelijk navolging. Nadat zowel de projector van WLM als die van de projectie op het Anne Frank Huis bij arrestaties in beslag waren genomen, zijn er geen verdere projecties meer geregistreerd.

2.1.2 Koranvernielingen

In een zoektocht naar effectieve manieren om een politieke boodschap onder een brede publieke aandacht te krijgen, grepen sommige extreemrechtse organisaties of personen in 2023 naar actievormen met een sterk (maatschappelijk) schokeffect. De achterliggende reden

2 — Rb. Amsterdam 19-10-2023,
ECLI:NL:RBAMS:2023:6504

is dat deze groeperingen doorgaans slechts over een zeer beperkte en moeilijk te mobiliseren achterban beschikken. Op andere manieren kunnen zij nauwelijks aandacht genereren. Eén manier om dat gebrek te compenseren is door het publiek, of een deel daarvan, te choqueren, en zo, via verontwaardiging en media-aandacht, ook aandacht voor de eigen omstreden boodschap te verkrijgen. Dat kan gebeuren door het shockerend effect van de actie zelf, of bewust zoveel animositeit op te wekken dat er een felle tegenreactie ontstaat, die vervolgens de gewenste media-aandacht oplevert. Een extreemrechtse organisatie die deze tactiek sinds een aantal jaren als handelsmerk hanteert is Pegida Nederland. Zo werden in het verleden opzettelijk aanwijzingen en verboden rond demonstraties genegeerd of aankondigingen verspreid om bijvoorbeeld tijdens de ramadan varkensvlees te gaan barbecueën voor een moskee. Ook sprenkelde Pegida varkensbloed op een bouwplaats van een moskee in een poging deze te 'ontheiligen'. In 2020 kondigde Pegida voor het eerst aan om een koran te zullen vernielen tijdens een demonstratie in Apeldoorn. Deze aankondiging was aanleiding voor de lokale autoriteiten om de demonstratie te verbieden. Twee maanden later vernielde de voorman van Pegida alsnog een Koran tijdens een herdenkingsbijeenkomst voor Theo van Gogh in Amsterdam. Sindsdien is dit een terugkerend ritueel van Pegida geworden.

Ook in 2023 werden in verschillende plaatsen korans verscheurd, vaak op locaties waar Pegida vermoedt dat er opschudding zou ontstaan zoals ambassadegebouwen van landen met een islamitische bevolking, het Tweede Kamergebouw, een rechtbank of een gemeentehuis. In veel gevallen bleef de beoogde onrust en commotie in Nederland uit. In een enkel geval kwam het tot een tegendemonstratie na een aankondiging om een koran te vernielen. Op internationaal vlak zijn er wel felle reacties geweest. Vanuit de islamitische wereld werd een aantal keren formeel diplomatiek geprotesteerd, Nederlandse ambassades moesten uitleg geven over de actie van Pegida en de positie van de Nederlandse overheid. Voor enkele landen werden reisadviezen bijgesteld, vanwege de toegenomen dreiging voor Nederlanders naar aanleiding van deze incidenten.³

3 — RTL Nieuws (2023) Nog twee landen roepen Nederlandse ambassadeur op matje om koranactie, zie: <https://www.rtlnieuws.nl/nieuws/buitenland/artikel/5362691/ambassadeur-indonesie-pakistan-koran-verscheurd>

2.2 Ideologie

Sinds enkele jaren is er sprake geweest van een snelle ideologische verandering en vernieuwing binnen extreemrechts in Nederland. Oude ideologieën verschenen in een nieuw jasje, nieuwe theorieën werden omarmd en er werd omgang gezocht met actuele ontwikkelingen in de wereld. Wat daarbij opvalt is dat de belangrijkste inspiratiebronnen uit de Verenigde Staten afkomstig zijn.

2.2.1 Omvolkingstheorie

In de recente jaren is binnen extreemrechts één theorie dominant geworden om de teloorgang van de westerse wereld te verklaren, de zogenaamde omvolkingstheorie (oorspronkelijk in het Frans: Le Grand Remplacement. In het Engels: Great Replacement Theory). Van deze theorie bestaan verschillende varianten. In de kern draait zij om het idee dat de westerse - of meer specifiek de blanke - bevolking in haar voortbestaan zou worden bedreigd door demografische ontwikkelingen. Volgens aanhangers van deze theorie is dat geen toevallige ontwikkeling, maar het gevolg van een doelbewust en kwaadaardig beleid. Zij veronderstellen dat binnen of buiten de westerse samenleving krachten actief zijn die erop uit zijn die westerse of blanke bevolking te verzwakken of te vernietigen. Dat zou gebeuren via verschillende methodes, waarvan het bevorderen van migratie de belangrijkste is. Daarnaast zouden demografische verhoudingen opzettelijk verstoord worden door het aantal geboortes van blanke kinderen doelbewust te verminderen door middel van vrouwenemancipatie en feminisme en de promotie van homoseksualiteit. In sommige varianten wordt zelfs gesproken van doelbewuste pogingen om delen van de bevolking te laten sterven, bijvoorbeeld door gedwongen (corona) vaccinaties.

Over de vraag wie achter dit vermeende omvolkingsbeleid schuilgaan, verschillen de opvattingen onder aanhangers. Sommigen zien het als een project van de 'linkse liberale elite', soms gepersonifieerd in internationale organisaties als het World Economic Forum (WEF) of in figuren als George Soros. Anderen duiden het expliciet als een Joods complot, gericht op de verzwakking of vernietiging van

het blanke ras ten gunste van de Joodse bevolking. Deze omvolkingstheorie is in enkele jaren een leidend verklaringskader geworden binnen extreemrechts voor de veronderstelde teloorgang van de westerse samenlevingen. Maar niet alleen daar. Deze theorie vindt inmiddels weerklank in bredere politieke kringen. Zo stelden Kamerleden van de Partij voor de Vrijheid en Forum voor Democratie in debatten dat ‘omvolking’ geen complottheorie is, maar een realiteit:

‘Omvolking is geen theorie; het is gewoon gebeurd. Het gebeurt om ons heen. Loop eens door de Schilderswijk. De Verenigde Naties pleiten ervoor. Ze spreken van «replacement migration»⁴

en

‘Maar nu hebben we stilzwijgend vervangingsmigratie. Het woord «omvolking» mag je niet gebruiken, maar dat is wel wat er gaande is. De Nederlandse bevolking wordt uitgedund.»⁵

Een uitzending op de publieke omroep van Ongehoord Nieuws (van de zender Ongehoord Nederland) waar Vlaams Belang-kopstuk Filip de Winter de ruimte kreeg om de omvolkingstheorie uit de doeken te doen, zorgde voor politieke opschudding.⁶ In antwoord op Kamervragen over deze uitzending stelde de Minister van Binnenlandse Zaken:

‘dat het herhaaldelijk uitdragen van dergelijk gedachtegoed in de media en op sociale media bijdraagt aan verdere normalisering ervan. Het risico voor de nationale veiligheid dat van de omvolkingstheorie uitgaat is dat deze voor individuen kan dienen als inspiratie voor extremistisch geweld of een aanslag in Nederland, zoals dit eerder is voorgekomen in Christchurch, Nieuw-Zeeland of recent in Buffalo in de Verenigde Staten.»⁷

De zorgen rond deze omvolkingstheorie worden versterkt door het daaraan verwante ‘accelerationisme’ (zie ook paragraaf 2.4). Deze extreemrechtse ideologie stelt dat de veronderstelde omvolking onvermijdelijk zal uitmonden in een rassenstrijd of burgeroorlog. Aanhangers stellen dat er weinig tijd resteert om de huidige demografische overwicht van de blanke bevolking in te zitten; daarom

4 — Verslag van commissiedebat voor de Inlichtingen en Veiligheidsdiensten 21-6-2023. Zie <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-36340-2.pdf>

5 — Verslag van commissiedebat vreemdelingenbeleid 23-2-2023. Zie: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-19637-3079.pdf>

6 — Zie o.a.: <https://pointer.kro-ncrv.nl/geert-daes-kaapte-uitzending-van-ongehoord-nieuws-om-complottheorie-over-omvolking-kritisch-te> en <https://www.bnr.nl/nieuws/media/10476576/politiek-wil-actie-tegen-onweersproken-omvolkingstheorieen-ongehoord-nederland>

7 — Aangangsel van de Handelingen Tweede Kamer der Staten-Generaal 2022-2023, nummer 2085, gepubliceerd 31-03-2023. Zie: <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/ah-tk-20222023-2085.html>

moet de escalatie worden versneld. Er zou immers nog maar weinig tijd zijn om het nu nog bestaande blanke demografische overwicht succesvol in te kunnen zetten en zo de 'omvolkers' te kunnen verslaan. Vanuit deze analyse pleiten de accelerationisten voor het actief bespoedigen van die onvermijdelijke confrontatie, onder meer door het initieel toebrengen van een 'grote klap' in de vorm van een aanslag, bedoeld om een ketenreactie op gang te brengen en zo de beoogde burgeroorlog te accelereren. Zij framen zulke daden niet als agressie, maar als een verdediging van het blanke ras tegen de veronderstelde bedreigingen van omvolking en globalisering. Deze gedachtegang heeft in een aantal buitenlandse tot ernstige terroristische aanslagen geleid. In Nederland kent het accelerationisme voornamelijk steun op sociale media. In haar jaarverslag over 2022 schreef de AIVD over de aanhangers van het accelerationisme:

'Hoewel de Nederlandse (accelerationische, ww) beweging steeds van samenstelling verandert – er komen online profielen bij, en online profielen verdwijnen weer – lijkt de omvang nog steeds uit enkele honderden aanhangers te bestaan. Vergelijkbaar met vorig jaar. Het is lastig te voorspellen welke aanhangers daadwerkelijk terroristisch geweld (willen) gebruiken.'⁸

2.2.2 Hybride extremisme

Naast klassieke vormen van extremisme, denk daarbij aan politiek links- en rechtsextremisme, maar ook aan religieus extremisme, zijn er in de afgelopen jaren in Nederland radicale bewegingen ontstaan die niet binnen dergelijke indelingen passen. Voorbeelden hiervan zijn het radicale en soms gewelddadige boerenprotest en de bredere beweging die door de overheid wordt aangeduid als anti-institutioneel extremisme. Het betreft een verzameling van uiteenlopende groepen en individuen die zich tegen de overheid en overheidsinstellingen keren vanuit verschillende motivaties. Wat zij gemeen hebben is een diep wantrouwen tegen de intenties, transparantie en eerlijkheid van de overheid. Er wordt binnen deze bewegingen veel geloof gehecht aan alternatieve verklaringen en complottheorieën. Overheid en vertegenwoordigers van de overheid worden

8 — AIVD (2023). AIVD-jaarverslag 2022, p. 10. Zie: <https://www.aivd.nl/documenten/jaarverslagen/2023/04/17/aivd-jaarverslag-2022>

primair als vijandig tegen de eigen groep en het volk gezien. Als antwoord op deze gepercipieerde vijandige overheid worden verschillende mogelijke reacties gezien: verschillende vormen van protest, in sommige gevallen het gebruik van geweld of afscheiding van de samenleving. Veel van deze bewegingen komen voort uit de coronaprotesten in de periode 2020-2021. Bij deze nieuwe vormen van extremisme valt verder op dat er in veel gevallen sprake is van onderlinge banden en ideologische overlap met andere groepen extremisten. Rechtsextremisten sluiten bijvoorbeeld aan bij anti-institutionele protesten of demonstraties die zich uitspreken voor Rusland. Radicale boerenactivisten trekken ook op met demonstranten met een meer anti-institutionele inslag en krijgen ook steun vanuit extreemrechtse hoek. Naast deze praktische vormen van ondersteuning is er ook ideologische kruisbestuiving zichtbaar. Zo wordt onder radicale boeren het idee gedeeld dat er onteigeningen van boerenland moeten plaatsvinden om ruimte te creëren voor migranten en duiken bij anti-institutionele activisten ideeën op die veel weg hebben van de omvolkingstheorie. In beide gevallen wordt de overheid als onderdeel gezien van een samenzwerende elite die het slecht voor heeft met de Nederlandse bevolking en opzettelijk problemen veroorzaakt.

Voor deze overlappende vormen van extremismes, die zich vanuit verschillende gezichtspunten en analyses tegen een gemeenschappelijke vijand, de overheid, keren wordt in toenemende mate de term 'hybride extremisme' gebruikt.

2.2.3 Oekraïne en Gaza

In 2023 ging veel publieke en politieke aandacht uit naar twee grote gewapende conflicten: de oorlog in de Oekraïne en de terreuraanval van Hamas van 7 oktober 2023 en de daaropvolgende oorlog tussen Israël en Gaza. Beide oorlogen speelden ook een rol binnen extreemrechtse kringen in Nederland.

Vanaf het moment van de Russische invasie in de Oekraïne in februari 2022 is de oorlog onderwerp van debat binnen extreemrechtse kring geweest. Er is echter geen eensgezindheid over welke partij gesteund moet

worden. In grote lijnen zijn er twee kampen te zien in deze discussie.

De ene groep ziet de Oekraïners als een volk dat recht heeft op een eigen natie. Daarbij horen ook de gevoelens van solidariteit met extreemrechtse groepen die aan de kant van de Oekraïne strijden, zoals het voormalige Azov-bataljon. Rusland wordt door deze groep als agressor gezien en bovendien als een multiculturele samenleving met een neocommunistisch regime.

De andere groep ziet Rusland als positief voorbeeld: een dominant blanke christelijk-europese natie, waar conservatief-rechtse ideeën in de kern van het politieke beleid zitten en krachtadig worden uitgevoerd door een autocratisch regime. Daarbij speelt ook een antiwesters sentiment mee, waarin de westerse democratieën, de Verenigde Staten voorop, door deze rechtsextremisten als zwakke, kwaadaardige, gedegenerende, links-liberale naties worden gezien die een zuiver blank land als Rusland willen bestrijden. Door deze groep wordt de strijd ook consequent als een oorlog tussen de Verenigde Staten en Rusland getypeerd, waarbij Oekraïne slechts als slagveld dient.

Sommige aanhangers van deze stroming benadrukken daarbij de Joodse afkomst van president Zelensky. Een deel van deze aanhangers steunen ook verschillende demonstraties tegen de Nederlandse steun aan de Oekraïne of met een pro-Russische boodschap.

In een enkel geval worden ook de Russische desinformatiecampagnes over het neerschieten van de MH-17 door hen verspreid.

Deze verschillende standpunten binnen extreemrechtse kringen leiden geregeld tot discussies en ruzies. In veel gevallen wordt daarom binnen extreemrechts voor een pragmatische oplossing gekozen door het onderwerp minder prominent te maken, erover te zwijgen of te melden dat er ook anders over gedacht mag worden. Rond de oorlog in Gaza is een vergelijkbare tweespalt zichtbaar. Een deel van de extreemrechtse beweging steunt de Israëlische aanval op Gaza en Hamas. Zij zien Israël als de voorste strijdlinie van het Westen tegen de oprukkende Islam.

Tegelijkertijd bestaan er binnen extreemrechts ook fel anti-Israëlische en antisemitische stromingen. Vanuit

die hoek werd in 2023 geprotesteerd tegen westerse steun aan Israël, vaak met complottheoretische of openlijk antisemitische retoriek. In deze kringen wordt ook negatief gesproken over zogenaemde 'zionistenvriendjes' binnen extreemrechts, die volgens hen Israël te veel zouden steunen. Tenslotte is er een groep rechtsextremisten voor wie de eigen ideeën over Israël en de oorlog in Gaza ideologisch niet leidend zijn, maar die zich vooral richten tegen pro-Palestijnse actiegroepen, omdat die als links of islamitisch worden gezien. Zo kan het zijn dat personen die zelf uitgesproken nationaalsocialistische, antisemitische en anti-Israëlische ideeën hebben toch acties steunen die zich keren tegen pro-Palestijnse groepen vanwege hun aversie tegen de verdere linkse ideeën van die demonstranten.

2.2.4 Manosphere en Incels

Binnen extreemrechts bestaat brede overeenstemming over de rolverdeling tussen mannen en vrouwen. Mannen worden doorgaans gezien als sterke, dominante en strijdbare onderdelen van de samenleving, terwijl vrouwen doorgaans primair als dienende moeders en verzorgers beschouwd worden. Vanuit de Verenigde Staten is een scherpere variant van dit idee populair geworden onder jongere rechtsextremisten in Nederland. Zij zien deze geïdealiseerde rolpatronen niet slechts als een doel voor de toekomst, maar vertalen dit ook naar de huidige realiteit, inclusief hun eigen omgang met vrouwen. Die online ideeënwereld, waarin échte mannelijkheid wordt verheerlijkt en feminisme en vrouwenemancipatie worden afgewezen, wordt vaak aangeduid als de 'manosphere'.

Binnen deze subcultuur wordt gesteld dat vrouwen een traditionele rol op zich moeten nemen. Mannen uit deze kringen willen ook uitsluitend een zogenaamde 'tradwife' als partner, vrouwen die zich binnen dit dienende kader willen bewegen. Vrouwen die actief willen worden bij extreemrechtse organisaties waar dergelijk gedachtengoed ook wordt omarmd, kunnen vaak rekenen op felle afwijzing. Zo werden vrouwen die deel wilden nemen aan de Telegram-groep van de Nederlandse tak van White Live Matters daar actief verwijderd. In deze onlineomgeving zijn ook duidelijke invloeden

zichtbaar van de zogenaamde Incel-ideologie. Deze beweging van zelfverklaarde 'Involuntary Celibates' (onvrijwillige celibatairen) bestaat uit mannen die veronderstellen dat aan hen seksualiteit wordt onthouden doordat vrouwen voor niet-traditionele rollen kiezen. Zij vinden geweld een gerechtvaardigd middel om hun recht op seksualiteit op te eisen. Vanuit de Incel-beweging zijn een aantal gevallen van grof en soms dodelijk geweld bekend vanuit vooral de Verenigde Staten en Canada. In Nederland lijkt deze incel-ideologie eveneens een rol te hebben gespeeld bij een driedubbele moord in Rotterdam in september 2023. De dader schoot een buurvrouw, haar dochter en een docent van zijn opleiding dood. Op sociale media uitte hij zijn minachting voor vrouwen, die hij verantwoordelijk hield voor het feit dat hij geen relatie kon krijgen.⁹

2.3 Publieke Manifestaties

Om inzicht te kunnen geven in de organisatorische potentie in 2023 van extreemrechtse organisaties kan gekeken worden naar het aantal demonstraties dat jaarlijks georganiseerd wordt in deze kringen in de periode 2019-2023.

Na enkele jaren met een stabiel aantal extreemrechtse demonstraties, rond de dertig per jaar, was in 2020 en 2021 een scherpe daling zichtbaar van het aantal demonstraties. Deze afname hing deels samen met de beperkte mogelijkheden om publieke bijeenkomsten te organiseren tijdens de coronapandemie. De verdere stevige daling in 2021 is wel opvallend. Een reden daarvoor kan zijn dat rechtsextremisten in die periode vooral meededen met protesten tegen het coronabeleid. Ze organiseerden dus geen eigen demonstraties, maar sloten zich bij anderen aan.

De betrokkenheid van extreemrechtse groepen bij deze coronaprotesten leidde opvallend genoeg nauwelijks tot ophef onder organisatoren of mededemonstranten tijdens deze protesten, hoewel die zelf doorgaans geen extreemrechts gedachtegoed aanhingen.

In 2022, toen de coronabeperkingen waren opgeheven, bleven demonstraties plaatsvinden vanuit dezelfde netwerken die zich eerder tegen het coronabeleid hadden verzet. Deze acties kregen echter een radicaler karakter,

9 — M. Haen & W. Heck (2023), Fouad L. vierde zijn frustraties bot op dieren en droomde ervan dokter te worden, in: NRC Handelsblad 29-9-2023. Zie: <https://www.nrc.nl/nieuws/2023/09/29/fouad-l-botvierde-zijn-frustratie-op-dieren-en-droomde-ervan-dokter-te-worden-a4175829>

terwijl de achterban kleiner werd. De radicalisering uitte zich vooral in het verspreiden van complottheorieën en uitgesproken anti-overheidssentimenten. Tegelijkertijd wisten sommige extreemrechtse organisaties deze groepen te mobiliseren door in hun eigen retoriek op die thema's aan te sluiten. In 2023 waren dergelijke extreemrechtse complotdemonstraties zo goed als verdwenen. Maar met een zelfde opzet werd wel twee maal gedemonstreerd tegen LHBTI+-activiteiten. In april 2023 stond bij een openbare voorleesochtend door een dragqueen een groep van tientallen demonstranten van een grote diversiteit aan extreemrechtse groepen uit Nederland en België, aangevuld met prominenten van Forum voor Democratie (FvD) en allerlei complotdenkers. In september 2023 probeerde FvD dit protest te herhalen bij een vergelijkbare voorleesmiddag in Leiden, maar wist daar slechts een kleine twintig demonstranten op de been te krijgen, waaronder wederom een aantal rechtsextremisten en complotdenkers. Vanaf dat moment lijkt de extreemrechtse ambitie om activisten uit het anti-coronaveld te mobiliseren te zijn verdwenen.

Tijdens de coronaperiode zijn er nieuwe actiegroepen actief geworden, die tijdens de lockdownperiode digitaal ontstaan waren. Het ging onder meer om uitgesproken nazistische en antisemitische groepen als White Lives Matter (WLM) en Volksverzet en om een groep extreemrechtse jongeren in de Geuzenbond. Ook vanuit deze groepen werden demonstraties georganiseerd. Maar die acties hadden een duidelijk ander karakter. Vaak vonden deze demonstraties niet plaats op publieke plaatsen, maar werd voor een korte tijd een spandoek getoond of opgehangen door gemaskerde jongeren. Het doel was niet het direct bereiken van publiek, maar het produceren van online content (video's en foto's) om die in gelikte filmpjes via sociale media te verspreiden en zo eventuele nieuwe (jonge) aanhang digitaal te bereiken.

Een geval apart vormen de demonstraties van Pegida sinds 2022. Vanaf dat jaar beperkt Pegida zich zo goed als geheel tot het in het openbaar vernielen van korans. De organisatie doet verder ook geen enkele moeite meer om

eventuele aanhang te mobiliseren. Die koranvernielingen gebeuren meestal met drie tot vijf personen, vaak in de buurt van Islamitische gebouwen. In 2023 ging het bij Pegida in totaal om zes manifestaties waarbij een koran werd vernield.

Al deze activiteiten leidden ertoe dat er na de dip tijdens de coronaperiode weer sprake was van een stijging van het aantal extreemrechtse demonstraties in 2023.

2019	2020	2021	2022	2023
34	22	14	25	28

Naast het organiseren van eigen demonstraties lopen rechtsextremisten zoals gezegd ook regelmatig mee met demonstraties van andere organisaties. Deelname door extreemrechts aan activiteiten van andere organisaties stuitte in het verleden op grote bezwaren, omdat die organisatoren zelden geassocieerd wilden worden met extreemrechts. Sinds 2016 is echter zichtbaar dat er steeds minder vaak bezwaren bestaan tegen deelname. Tijdens de coronaperiode werd deelname door extreemrechts aan demonstraties tegen het coronabeleid zelfs geheel genormaliseerd. In 2023 liepen georganiseerde groepen rechtsextremisten mee bij elf demonstraties van anderen. In drie gevallen betrof dit protesten waar steun aan Rusland werd uitgesproken. Daarnaast organiseerden groepen rechtsextremisten ook tegenprotesten bij acties van linkse organisaties. In maart demonstreerden kleine groepjes rechtsextremisten bij een grote demonstratie tegen racisme. Later in het jaar waren groepjes rechtsextremisten actief tijdens klimaatprotesten van Extinction Rebellion (XR) in Den Haag en Utrecht. Het protest in Utrecht was opvallend, omdat aan White Lives Matter gelieerde activisten dat moment aangrepen om tegen 'White Extinction', het vermeende uitsterven van het blanke ras te demonstreren. Tenslotte bezochten Nederlandse rechtsextremisten ook demonstraties van gelijkgezinde groepen in het buitenland, zij het op beperkte schaal. In 2023 ging het om één demonstratie in Duitsland, één in België en één in Polen.

2.4 Gewelddreiging

De vraag welke gewelddreiging er van extreemrechts uitgaat, kan op verschillende manieren beantwoord worden.

Allereerst is er de beleefde dreiging: het idee of gevoel dat er mogelijk geweld kan worden gepleegd vanuit extreemrechts. Dit gevoel van dreiging wordt gevoed door beelden van extreemrechts geweld, die angst oproepen bij het brede publiek, de politiek en de media. Die beelden zijn vooral afkomstig van heftige aanslagen in het buitenland. Voorbeelden zijn de aanslagen van Anders Breivik in Noorwegen (2011), de moskee-aanslagen in Christchurch Nieuw-Zeeland (2019) en de NSU-moorden in Duitsland (2000-2006).

Volgens het jaarlijkse *Terrorism Situation and Trend Report* (TE-SAT)¹⁰ van Europol vonden in 2023 in totaal 120 terroristische aanslagen in de EU plaats of waren deze gepland.¹¹ Twee daarvan hadden een extreemrechtse achtergrond; beide aanslagen, in Luxemburg en Frankrijk, zijn door de autoriteiten verijdeld. Er werden in de EU 26 rechtsextremisten gearresteerd op basis van terrorismewetgeving, waarvan vijf in Nederland. Dat is het hoogste aantal arrestaties vanwege verdenking van extreemrechts terrorisme van alle EU-landen in 2023. Deze vijf arrestanten waren allemaal jongeren in de leeftijd 16 tot 19 jaar. Vier van hen waren online actief en zijn gearresteerd wegens opruiing en bedreiging, bezit van vuurwapens en het verspreiden van terroristische propaganda of het delen van kennis over 3D-geprinte vuurwapens. In één geval was er concreet bewijs was voor de voorbereiding van een terroristisch misdrijf. Ondanks deze geringe aantallen waarschuwt Europol in de rapportage:

‘Lone actors and accelerationists remain the main threat for right-wing terrorist attacks due to their unpredictability.’

De *Global Terrorism Index* (GTI) 2024¹², die wereldwijd terroristisch geweld analyseert, constateert in 2023 voor het eerst sinds jaren een forse stijging van het aantal slachtoffers van terroristisch geweld. Dat beeld wordt

10 — Zie <https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/TE-SAT%202024.pdf>

11 — Het beeld voor 2023 wordt behoorlijk vertekend door 70 aanslagen op Corsica tegen de Franse overheid.

12 — Institute for Economics & Peace (2024), Global Terrorism Index 2024. Zie: <https://www.visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2024/02/GTI-2024-web-290224.pdf>

sterk beïnvloed door de aanval van Hamas op Israël op 7 oktober 2023. Tegelijkertijd is het totale aantal aanslagen wereldwijd flink afgenomen. Het aantal terroristische aanslagen in het globale westen is eveneens sterk afgenomen. GTI registreerde 24 aanslagen in Europa, met in totaal zeven dodelijke slachtoffers, zonder verdere toelichting op de ideologische achtergrond van deze incidenten.

In Nederland vonden in 2023 geen extreemrechtse aanslagen plaats. De AIVD meldde in het jaarverslag over 2023 dat er in Nederland wel een sprake is van rechtsterroristische dreiging vanuit radicaliseringsprocessen op sociale media. Daar vinden jongeren – met name jongemannen – elkaar in een gedeelde fascinatie voor pervers, expliciet en naargeestig geweld wat kan uitmonden in extreemrechtse radicalisering en belangstelling voor extreemrechts politiek geweld. Ideologie speelt hierbij vaak een geringe rol: het is vooral de aantrekkingskracht van geweld die bindt. De AIVD stelt bovendien dat door voortijdig ingrijpen vermoedelijk rechtsterroristisch geweld is voorkomen.

De NCTV vult deze inschatting aan met de constatering dat het bij de meeste personen die vervolgd worden niet gaat om het plegen van terroristisch geweld, maar om opruiing of het verspreiden van terroristische content.¹³

Een tweede manier om een extreemrechtse geweldsdreiging te beoordelen, betreft de ideeën over geweldgebruik die binnen extreemrechts circuleren. In grote lijnen kan gesteld worden dat georganiseerd Nederlands extreemrechts zich in veruit de meeste gevallen verre houdt van politiek geweld. De overwegingen daarvoor bewegen zich doorgaans tussen principiële geweldloosheid en pragmatisme. Hoewel binnen deze groepen vaak de overtuiging bestaat dat de gewenste politieke en maatschappelijke veranderingen niet via democratische weg te bereiken zijn, is er tegelijk het besef van de eigen kwetsbaarheid: wanneer de eigen organisatie geweld zou bepleiten of toepassen, zal deze, inclusief de achterban, hard worden geraakt door strafrechtelijke vervolging. Daarnaast bestaan er enkele extreemrechtse verzamelverbanden met een meer

13 — NCTV (2023) Dreigingsbeeld Terrorisme Nederland december 2023, p. 25. Zie: <https://www.nctv.nl/documenten/2023/12/12/dreigingsbeeld-terrorisme-nederland-december-2023>

hooligan-achtige dynamiek. Zij richten zich voornamelijk op fysieke confrontaties met politieke tegenstanders. Deze groepen duiken bijvoorbeeld op bij (extreem) linkse of antiracistische initiatieven om te provoceren of tot gewelddadige confrontaties te komen. De zichtbare aanhang van dergelijke groepen is in 2023 afgenomen en moet inmiddels op minder dan tien personen worden geschat.

Een recenter verschijnsel is de zogenaamde *Siege-cultuur* en het daarop gebaseerde 'accelerationisme'. Vanuit een Amerikaans internetforum (Iron March, actief 2011-2017) ontstond een aantal extreemrechtse onlinegemeenschappen, dat zich niet alleen tot de Verenigde Staten beperkte, maar ook in Europa en Nederland actief werd. Binnen deze gemeenschappen werd voortgebouwd op het boek *Siege* van de Amerikaanse neonazi James Mason, waarin wordt opgeroepen tot extreemrechts terrorisme. Op basis hiervan kreeg ook het accelerationisme bredere aanhang en populariteit binnen dit internationale onlinenetwerk. Uitgangspunt van het accelerationisme is dat een rassenoorlog onvermijdelijk is en dat in westerse landen grootschalige burgeroorlogen zullen uitbreken. Om deze oorlogen niet te verliezen zouden 'blanken' eerst moeten toeslaan, bijvoorbeeld met een terroristische aanslag, om zo de onafwendbare rassenstrijd te versnellen (vandaar accelerationisme) nu de blanke bewoners nog in het numerieke voordeel zijn.

Het accelerationisme en vergelijkbare ideeën over de rol van geweld als politiek actiemiddel waren in het recente verleden inspiratie voor verschillende extreemrechtse terreuraanslagen, waaronder de massamoorden van Anders Breivik (Utøya/Oslo, Noorwegen, 2011) en Brenton Tarrant (Christchurch, Nieuw-Zeeland, 2019). Steun voor accelerationistisch geweld is vooral terug te vinden binnen netwerken die zich (bijna) uitsluitend op sociale media laten zien. Bij organisaties die ook offline actief zijn is wel veel steun voor het idee dat er een omvolking georganiseerd wordt, maar zijn er geen ideeën om daarop met politiek gemotiveerd geweld te reageren. De overheid volgt deze ontwikkeling met zorg. De NCTV schrijft in het dreigingsbeeld:

'Binnen Nederland komt de voornaamste rechts-

extremistische geweldsdreiging van online aanhangers van accelerationistisch en vergelijkbaar rechts-terroristisch gedachtegoed. (...) Er zijn waarschijnlijk een paar honderd Nederlandstalige aanhangers van deze ideeën. Dit aantal lijkt in het afgelopen jaar niet te zijn toegenomen, maar er is binnen de beweging wel sprake van verloop. Daarnaast trekken meer ervaren deelnemers aan online netwerken zich met een select groepje bekenden terug in besloten appgroepen. Het Nederlandse rechts-terroristische milieu blijft een lage organisatiegraad kennen. Het gaat met name om vatbare jongens en mannen van dertien tot eind twintig, die vaak een instabiele thuissituatie kennen en soms kampen met psychosociale of psychopathologische problemen. (...) Nederland kent historisch gezien weinig rechts-extremistisch geweld, maar de Nederlandse aanhangers lijken door hun online activiteiten in een internationale omgeving los te staan van deze geweldloze traditie. Hierdoor is het risico dat ze overgaan tot geweld groter. Tegelijkertijd kan het ontbreken van georganiseerde rechts-extremistische netwerken, die geweldsdaden zouden kunnen faciliteren, weer een dempende werking hebben op de geweldsdreiging. Ten slotte roept de jeugdige leeftijd van de groep de vraag op in hoeverre zij op dit moment in staat zijn om een aanslag met enige complexiteit te plannen.'

2.4.1 Active Clubs

Een relatief nieuwe ontwikkeling is het opkomen van zogenoemde Active Clubs. Dit betreft een internationaal netwerk van lokale groepen rechtsextremisten die verschillende vechtsporten beoefenen. De eerste Active Clubs ontstonden rond 2021 in de Verenigde Staten. In Nederland kreeg dit initiatief in 2022 navolging met de oprichting van de Active Club Dietsland en de Nationalistische Boksclub Rotterdam (NBC010). Daarnaast begonnen organisaties als White Lives Matter, de Geuzenbond en Wolvenrad in 2023 ook met eigen kracht- en vechtsportbijeenkomsten.

Met de oprichting van deze netwerken worden meerdere doelen nagestreefd. Ten eerste wordt

geprobeerd om via het verzorgen van deze sportieve bijeenkomsten nieuwe aanhang te verwerven en te radicaliseren. Ten tweede wordt er door middel van deze training bijgedragen aan de versterking en promotie van een ideaal manbeeld: sterk, gespierd, dominant. Ten derde voorzien deze Active Clubs ook in fysieke voorbereiding op gevechten, dan wel met politieke tegenstanders, dan wel in de verwachte burgeroorlog die volgens het accelerationistische gedachtengoed binnenkort plaats gaat vinden (zie paragraaf 2.2.1).

In een jaarlijkse analyse van de terreurdreiging in Europa waarschuwt Europol dan ook:

‘Fitness centres focusing on combat training and sports have become very popular in EU right-wing circles and can be abused as a cover for radicalisation and networking for terrorist and violent extremist purposes.’¹⁴

14 — Europol (2024), European Union Terrorism Situation and Trend Report 2024, Luxembourg: Publications Office of the European Union, p. 41.

3. Overheids respons

Antwoorden vanuit de overheid op extremisme zijn er in vele soorten. De overheid hanteert zowel preventieve als repressieve strategieën. In deze paragraaf worden actuele strafzaken beschreven en in kort bestek beschreven welke recente ontwikkelingen er plaats hebben gevonden rond de bestrijding van (rechts) extremisme.

3.1 Opsporing en Vervolging

Een belangrijk instrument dat de overheid in specifieke situaties kan inzetten tegen extremisten is het opsporen en vervolgen van strafbare feiten. Strafrechtelijke respons op extreemrechtse activiteiten kan betrekking hebben op overtredingen van discriminatieartikelen in het strafrecht, maar ook op commune delicten met een extreemrechtse achtergrond. In 2023 diende er een aantal strafzaken tegen extreemrechtse verdachten of strafzaken die invloed hadden op de strafrechtelijke bewegingsruimte van rechtsextremisten in Nederland. Een opsomming.

Zaak 1. Meine Ehre heisst Treue

In Den Haag werd een man met een lange geschiedenis binnen extreemrechts vervolgd vanwege groepsbelediging (artikel 137c WvSr). Hij was in september 2022 gearresteerd, omdat hij een riem droeg met een gesp met daarop een afbeelding van een hakenkruis en de tekst “Meine Ehre heisst Treue”. Volgens het Openbaar Ministerie was hier sprake van openbare groepsbelediging van Joden, zigeuners, homoseksuelen en gehandicapten. De rechter volgde deze redenering, kwalificeerde de uiting als strafbaar en veroordeelde de man tot een geldboete van 500 euro. De riem werd verbeurdverklaard.

Zaak 2. Voorbereiding aanslag

In maart 2023 werd een 15-jarige jongen veroordeeld tot een half jaar jeugddetentie, waarvan 79 dagen voorwaardelijk, voor het voorbereiden van een terroristische aanslag. Daarnaast kreeg hij een werkstraf van 60 uur en werd begeleiding en hulpverlening opgelegd. De jongen wilde een aanslag plegen op een moskee, synagoge of een asielzoekerscentrum. Hij zocht daarvoor contact met anderen om aan vuurwapens

te komen en probeerde via internet informatie te verzamelen over het vervaardigen van explosieven en printen van vuurwapens. Hij had al enkele onderdelen voor een halfautomatisch wapen geprint. De rechtbank overwoog in het vonnis:

‘Door deze activiteiten heeft de verdachte voorbereidingen getroffen voor een terroristische aanslag. De vraag die de rechtbank moet beantwoorden is of de verdachte daarbij ook het oogmerk had om een terroristisch misdrijf voor te bereiden dan wel te bevorderen. De rechtbank beantwoordt die vraag bevestigend.

De rechtbank wees daarbij op het feit dat de verdachte niet alleen gesprekken over aanslagen voerde, maar ook actief op zoek ging naar middelen, anderen hierover adviseerde en zelfs anderen waarschuwde om digitale sporen die naar hem zouden kunnen leiden te wissen. Volgens de rechtbank maakt dit duidelijk dat hij zich bewust was van de mogelijke gevolgen van zijn handelen en daadwerkelijk het oogmerk had om een aanslag te plegen en zich ook bewust was van de mogelijke consequenties van zijn gedragingen. Daarmee had de verdachte het oogmerk om een terroristisch misdrijf voor te bereiden of te bevorderen. Na zijn vrijlating ontstond enige onrust op zijn school, waardoor hij enige tijd van school geweerd is.¹⁵

Zaak 3. Roetveegpiet is genocide

In juli 2023 diende voor de rechtbank Amsterdam een strafzaak over een aantal vernielingen die waren gepleegd rond de Sinterklaasintocht in 2022. Met deze vernielingen werd geprotesteerd tegen het afschaffen van Zwarte Piet. Het ging om bekladdingen van het gebouw van ‘The Black Archives’ in Amsterdam, het hoofdkantoor van de PvdA en het gemeentehuis van Hellevoetsluis. Bij ‘The Black Archives’ ging het om het overschilderen van een aantal portretten van belangrijke personen uit de Surinaamse geschiedenis. Die portretten waren door de verdachte wit geschilderd. Ook bracht hij stickers aan met de tekst ‘Roetveegpiet is genocide’ geplakt. Op het PvdA-hoofdkantoor werden stickers geplakt met de tekst

‘Hier pleegt men genocide’. In Hellevoetsluis werden, een dag voor de Sinterklaasintocht, vernielingen gepleegd aan het stadhuis door er flessen verf tegenaan te gooien. In de rechtbank betoogde de verdachte dat de introductie van de roetveegpiet zou leiden tot ‘genocide van het Nederlandse volk’. De rechtbank achtte hem schuldig en veroordeelde hem tot 60 uur taakstraf en een voorwaardelijke gevangenisstraf van twee weken. Bij de strafoverwegingen gaf de rechtbank onder andere aan dat de discriminerende achtergrond van de vernieling tot een strafverzwaring had geleid:

‘De rechtbank is van oordeel dat de feiten die verdachte heeft gepleegd discriminatoir van aard zijn. Het wit schilderen van afbeeldingen van zwarte mensen die een belangrijke rol hebben gespeeld in de zwarte geschiedenis en het onder deze omstandigheden bekladden van een gebouw op de vooravond van de intocht van Sinterklaas zijn onmiskenbaar gedragingen met een discriminatoir karakter. Ook iemand beledigen door hem weg te zetten als genocidepleger is gelet op de context waarin de belediging plaatsvond – nadat de politieke partij van het slachtoffer zich over de figuur van zwarte piet had uitgesproken– discriminerend. Het beschadigen van gebouwen is een ernstig strafbaar feit en raakt de samenleving en het gevoel van veiligheid van mensen. Daarbij komt dat gelet op de discriminatoire aard van de beschadigingen deze als extra kwetsend kan worden ervaren door de maatschappij en in het bijzonder voor mensen van kleur.’¹⁶

Zaak 4. The Happy Merchant

In juni 2023 verscheen een verdachte voor de rechtbank in Almelo als verdachte van groepsbelediging van Joden (art. 137c WvSr). Daarnaast stond hij terecht vanwege belediging van Kamervoorzitter Bergkamp en voor opruiing, vanwege een pamflet waarin hij opriep tot liquidatie van kabinet Rutte IV. Zijn acties kwamen voort uit protest tegen het coronabeleid. Hij had spandoeken aan zijn woning gehangen waarop geprotesteerd werd tegen de QR-

16 — Rb. Amsterdam 13-7-2023,
ECLI:NL:RBAMS:2023:4512

code voor horecatoegang. Op deze spandoeken werd ook de Kamervoorzitter beledigd ('heks'). Op een ander spandoek stond een Duitstalige tekst waarmee werd geprotesteerd tegen het 'kennzeichnen' en uitsluiten van mensen, voorzien van de tekst 'nie wieder'. Daarbij was een karikaturale afbeelding geplaatst van een handenwrijvende Joodse man (een op internet veel gebruikte antisemitische meme, bekend als 'the happy merchant') waarmee werd gesuggereerd dat Joden achter deze maatregelen zouden zitten.

De rechtbank veroordeelde de verdachte tot een taakstraf van 60 uur. In het vonnis ging de rechtbank uitgebreid in op de vraag of de karikatuur een strafbare groepsbelediging oplevert:

'De rechtbank is van oordeel dat plaatsing van de afbeelding "The Happy Merchant" op een spandoek onmiskenbaar is gericht tegen een bevolkingsgroep, te weten Joden. De afbeelding toont, zoals in voornoemd mailbericht wordt opgetekend, duidelijk een negatief gestereotypeerde Joodse man, waarbij vermeende raciale Joodse kenmerken worden gebruikt: een kromme neus, donkere ogen, zwart krullend haar en een dichte zwarte baard. De persoon heeft een keppel op zijn hoofd, waarmee de identiteit wordt bevestigd. De afbeelding zelf communiceert duidelijk racistische stereotypering van joden, zoals de sluwe, geniepige joodse handelaar uit op zelfverrijking en de jood als geslepen en gewetenloze samenzweerder tegen het algemeen belang. Het betreft een anti-Joodse afbeelding die de etnische groep Joden bij het publiek in een ongunstig daglicht stelt. De uitlating heeft daarmee naar het oordeel van de rechtbank de strekking om een groep mensen te beledigen.'¹⁷

Zaak 5. White Live Matters

In maart 2023 stond een drietal activisten van White Live Matters (WLM) terecht vanwege het verspreiden van stickers en wegens het mishandelen van een man. In 2021 plakten zij stickers in het centrum van Breda met teksten als 'Stop White Replacement' en 'Nationaal Socialisme, we zijn terug'. Toen omstanders hen daarop aanspraken, schold één van de WLM-activisten deze omstanders uit voor 'kankernegers'. Een andere activist sloeg een omstander tegen het hoofd. Eén van de verdachten

verklaarde tegenover de rechtbank dat hij de actie beschouwde als een bijdrage aan het maatschappelijk debat en dat hij vreest voor het uitsterven van het blanke ras. De rechtbank wees deze redenering af, achtte de feiten bewezen, achtte de verdachten schuldig en veroordeelde ze tot taakstraffen van 80, 70 en 36 uur. De teksten op de stickers werden door de rechtbank gekwalificeerd als beledigende uitlatingen voor mensen met een donkere huidskleur of mensen van een bepaalde etnische afkomst. Opvallend is verder dat aan twee verdachten als bijzondere voorwaarde werd opgelegd dat zij geen stickers, posters of anderszins mogen aanbrengen die in relatie staan tot activismegroepen die zijn gericht op 'White Lives Matter'-uitingen, of in relatie tot soortgelijke groeperingen.¹⁸

Zaak 6. Nederlandse Breivik

In mei 2023 verscheen een man voor de rechtbank in Den Haag vanwege een bedreiging op Instagram. Hij had een aantal prominente politici getagd en daarbij geschreven 'Laten we hopen dat binnenkort een Nederlandse Breivik opruiming gaat houden in de nazi zwijnenstal die we kennen als binnenhof al die hufters'. Deze verdachte heeft een verleden in de extreemrechtse politiek. De rechtbank veroordeelde de man tot zestig uur werkstraf en twee weken voorwaardelijke gevangenisstraf.¹⁹

Zaak 7. Forum voor Democratie

Voor het Gerechtshof Amsterdam diende een civiele hoger beroepszaak tegen de leider van Forum voor Democratie (FvD). Joodse belangenorganisaties hadden een voorziening van de rechtbank gevraagd om hem te verbieden coronamaatregelen met de Holocaust te vergelijken. De politicus had bijvoorbeeld een bericht op Twitter geplaatst met de tekst 'de situatie van nu is met de jaren '30 en '40 te vergelijken. De ongevaccineerden zijn de nieuwe Joden, de weggijkende uitsluiters zijn de nieuwe nazi's en NSB-ers.' De rechter oordeelde dat de FvD-leider dergelijke uitingen moest verwijderen en deze niet mocht herhalen, ongeacht op welke wijze en via welk medium en had hem verboden in het kader van het debat over de coronamaatregelen gebruik te maken

18 — Rb. Breda 31-3-2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:2150, ECLI:NL:RBZWB:2023:2151, ECLI:NL:RBZWB:2023:2152

19 — Rb. Den Haag 22-5-2023, parketnummer 09.057677.22

van beeldmateriaal van de Holocaust. Het Gerechtshof bekrachtigde het vonnis van de lagere rechter.²⁰

Zaak 8. Antisemitische Laserprojectie 1

In november 2023 verscheen een bekende antisemitische activist van White Lives Matter voor de rechtbank in Dordrecht. Hij was op heterdaad betrapt bij een laserprojectie van de tekst 'Joden runden de slavernij, Blanken schaften het af!' op een gebouw dat zichtbaar was vanaf de Rotterdamse Van Brienenoordbrug. Bij de politie verklaarde hij dat het zich geïrriteerd had aan de excuses van de Koning voor het Nederlandse slavernijverleden en daarom tot de projectie overging. De verdachte werd schuldig bevonden aan groepsbelediging en het openbaar maken van een uitlating die aanzet tot haat en veroordeeld tot een taakstraf van veertig uur, waarvan de helft voorwaardelijk. Dit vonnis werd door het Hof Den Haag in hoger beroep bevestigd.²¹

Zaak 9. Antisemitische Laserprojectie 2

In februari 2023 werd 's avonds op de gevel van het Anne Frank Huis de tekst 'Ann Frank, uitvinder van de balpen' geprojecteerd. Hiermee werd verwezen naar een hardnekkige mythe binnen rechtsextremistische en holocaustontkennende kringen: de bewering dat het Dagboek van Anne Frank een naoorlogse vervalsing is, die met ballpoint is geschreven. De ballpoint is een naoorlogse uitvinding.

Enkele dagen later verscheen een video op verschillende neonazistische groepen op sociale media. Daarin werd de projectie getoond met een lied met antisemitische tekst op de achtergrond. Politieonderzoek leidde naar een Pools-Canadese neonazi, verbonden aan de Amerikaanse Goyim Defence League (GDL), die al eerder betrokken was bij verschillende antisemitische en Holocaustontkennende acties. Nadat hij op het vliegveld van Frankfurt was gearresteerd werd hij overgeleverd aan de Nederlandse justitie en verscheen in oktober 2023 voor de rechter.

De rechtbank veroordeelde hem tot een celstraf van twee maanden. In het vonnis stelde de rechtbank dat door de grote symbolische waarde van het Dagboek van Anne

20 — Gerechtshof Amsterdam 23-5-2023, ECLI:NL:GHAMS:2023:1139

21 — Gerechtshof Den Haag 5-11-2024, ECLI:NL:GHDHA:2024:2288. Strafzaak in eerste aanleg: Rb. Dordrecht 8-11-2023, parketnummer 10.166769.23.

Frank, ontkenning van de authenticiteit daarvan gelijkstaat aan Holocaustontkenning.

Opvallend aan deze zaak is dat de verdachte niet werd veroordeeld voor groepsbelediging (art. 137c WvSr) of het openbaar maken van discriminerende uitingen (art. 137e WvSr). Die strafbare feiten waren ten laste gelegd, omdat de dader als medepleger werd gezien van het publiceren van de antisemitische video op sociale media. De rechtbank achtte zijn betrokkenheid echter onvoldoende bewezen. Hij werd uiteindelijk veroordeeld voor een strafbaar feit dat in deze context nog niet eerder ten laste was gelegd: het onder dwang moeten dulden van een strafbaar feit (art. 284 WvSr). De rechtbank volgde de aanklacht dat door de projectie medewerkers van het Anne Frank Huis hebben moeten dulden dat er strafbare leuzen op de gevel werden geprojecteerd en veroordeelde de dader tot twee maanden celstraf.²²

Zaak 10. Belediging Moslims

In januari 2023 verscheurde de voorman van Pegida een Koran bij het Tweede Kamergebouw in Den Haag. Bij die gelegenheid vergeleek hij moslims met nazi's: 'Fascistisch boek. Het is net zo erg als Mein Kampf. Aanhangers volgen dezelfde ideologie als Hitler. En iedereen weet waar dat toe geleid heeft in ons land'. Voor deze uitlatingen werd hij op dat moment niet gearresteerd, maar later wel vervolgd wegens discriminerende groepsbelediging. Tijdens de terechtzitting herhaalde hij zijn protest: opnieuw scheurde hij een koran aan stukken. Daarop verliet hij de rechtszaal demonstratief en riep 'fuck de Islam'. De rechtbank achtte deze tekst strafbaar en veroordeelde de man tot een taakstraf van 40 uur. Volgens de rechtbank beledigt hij met deze vergelijking tussen moslims en nazi's een gehele geloofsgroep en doet hij dit op een onnodige grievende wijze.²³

Zaak 11. SS-rune

In december 2022 droeg een man in Almere een hesje van een motorclub met daarop een SS-rune, een SS-Totenkopf en een IJzeren Kruis. Omdat de verdachte tegen de politie verklaarde dat hij niet op de hoogte was van de nationaalsocialistische achtergrond van die symbolen, besloot de rechtbank hem vrij te spreken

22 — Rb. Amsterdam 19-10-2023,
ECLI:NL:RBAMS:2023:6504

23 — Rb. Den Haag 23-11-2023,
ECLI:RBDHA:2023:17966

van discriminatoire groepsbelediging. Daarvoor moet er sprake zijn van een opzet om te beledigen. En de rechtbank betwijfelde of die er in dit geval was. Ten aanzien van de SS-rune oordeelde de rechtbank dat die eigenstandig als beledigend symbool voor joden kan worden opgevat. Voor de Totenkop en het IJzeren Kruis gold dat volgens de rechtbank niet. De rechtbank achtte de man daarmee schuldig aan het openbaar maken van die beledigende uiting en veroordeelde hem tot een boete van 200 euro.²⁴

3.2 Sociale Media

Het handhaven van de Nederlandse strafwet op sociale media is complex. Dat komt door de grote aantallen (opinie)delicten die er plaatsvinden, de anonimiteit op sociale media die opsporing bemoeilijkt en de vragen rond jurisdictie (wanneer valt een feit binnen het Nederlandse strafrecht, gezien het internationale karakter van sociale media).

Om deze complexe problemen rond sociale media toch enigszins hanteerbaar te maken wordt al geruime tijd zowel vanuit Nederland als vanuit de Europese Unie geprobeerd om de bedrijven die achter de sociale media zitten zelf verantwoordelijk te maken voor het handhaven van regels over strafbare inhoud, zoals strafbare discriminatie. Dat leidde er in 2020 toe, naar aanleiding van de internationale Black Lives Matter-protesten, dat veel extreemrechtse groepen hun sociale mediakanalen verloren. Inmiddels, drie jaar later, zijn de meeste van de Nederlandse accounts die destijds waren verwijderd weer actief. Wel wordt er op een deel van de sociale media nog enigszins gehandhaafd op expliciet racistische content. Tegelijkertijd nemen de zorgen over berichtenapps zoals Telegram toe. In de zomer van 2023 werd bekend dat de Nederlandse overheid geprobeerd heeft om Telegram te bewegen tot het aanpakken van haatzaaiende content en oproepen tot geweld. Zonder resultaat: Telegram blijft een omgeving waar rechtsextremisten zonder problemen hun gedachtegoed kunnen verspreiden, kunnen mobiliseren, organiseren en rekruteren zonder dat er door het achterliggende bedrijf wordt gemodereerd of anderszins wordt ingegrepen.

In 2023 zijn de eerste stappen gezet door de oprichting

van de Nederlandse Autoriteit Online Terroristisch en Kinderpornografisch Materiaal (ATKM). Deze instantie zal in de toekomst hostingproviders kunnen verplichten om terroristisch materiaal ontoegankelijk te maken. Daarnaast is ook in 2023 een wet aangenomen om doxing strafbaar te stellen. Vanaf 2024 is het strafbaar om persoonsgegevens te verspreiden met als doel om iemand te intimideren.

4. Overzicht van Extreem- rechtse Organisaties

In deze paragraaf volgt een alfabetisch overzicht van extreemrechtse organisaties die in 2023 actief waren of op een andere wijze de publieke aandacht trokken. Het overzicht omvat enerzijds extreemrechtse formaties die actief zijn geweest in het publieke domein. Anderzijds wordt aandacht besteed aan extreemrechtse initiatieven en activiteiten ontplooid op internet. Een deel van deze digitale groepen heeft ook activiteiten ontplooid in de fysieke wereld. Tegelijkertijd bestaan er extreemrechtse platforms die volledig online opereren. Omdat het hier in veel gevallen om vluchtige digitale samenkomsten gaat, die regelmatig binnen een kort tijdsbestek van naam, locatie of van samenstelling veranderen, worden in dit overzicht alleen digitale organisaties of platforms opgenomen die vanwege hun levensduur, organisatiekracht, impact of naamsbekendheid verder dragen dan de vluchtigheid van het internet.

Active Club Dietsland

De Active Club Dietsland (ACD) is een extreemrechtse organisatie die zich primair richt op de training van fysieke fitheid en gevechtskracht van de mannelijke deelnemers. Het verschijnsel 'Active Club' is overgewaaid uit de Verenigde Staten (zie paragraaf 2.4.1). Dietsland verwijst naar het gewenste samengaan van het hele Nederlandse taalgebied (Nederland, Vlaanderen en Noord-Frankrijk) in één land.

De Active Club Dietsland is opgericht vanuit White Lives Matter Nederland. De Active Club Dietsland ziet fitheid, kracht en geoefendheid in vechttechnieken als belangrijke eigenschappen voor een 'pro-blanke' mannelijke activist. Met behulp van deze eigenschappen moet de politieke strijd ook in fysiek opzicht effectief gevoerd kunnen worden. Naast de mogelijke inzet hiervan dient fitheid ook een voorbeeldfunctie te hebben. Pro-blanke strijders moeten volgens de ACD het positieve tegenbeeld vormen van de middelmaat van het gedegenereerde westen. Tenslotte moet het ook een aansprekend voorbeeld zijn voor de eigen inactieve achterban, om rechtsextremisten achter hun toetsenbord vandaan te krijgen en fysieke training te volgen.

De Active Club Dietsland oefent regelmatig met een kleine groep aanhangers in kracht- en vechtsport. In 2023 werd er ook diverse keren gezamenlijk getraind met andere organisaties, zoals Wolvenrad, Diets Collectief en NBC010. Van dergelijke activiteiten plaatst ACD foto's op een eigen Telegram-kanaal.

Naast deze trainingsbijeenkomsten bezoeken leden van ACD ook internationale bijeenkomsten, waar verschillende Europese Active Clubs elkaar ontmoeten. In 2023 bezochten ACDers bijeenkomsten in Athene (Griekenland) en Warschau (Polen).

Het Telegram-kanaal van de organisatie heeft ruim 2800 volgers. Op trainingen zijn tussen de vijf en vijftien personen zichtbaar.

Blindfolded

Zie lemma 'Flatlander'.

Batavica

Zie lemma 'Flatlander'

Crew38

'Crew38' is onderdeel van een internationaal verband van zogenaamde 'Hammerskins'. Dit gaat om extreemrechtse skinheads die zich voornamelijk bezighouden met het maken en verspreiden van neonazistische rockmuziek. Crew38 is bedoeld als voorportaal voor aspirant-leden van de eigenlijke hoofdorganisatie voor Hammerskins, 'Hammerskin Nation' of 'HSN'. Zie verder bij het lemma 'Hammerskins'.

The Base

The Base is een internationaal netwerk van neonazistische organisaties dat vooral op sociale media activiteiten ontplooit. Vanwege de grote nadruk die binnen het netwerk wordt gelegd op het plegen van terroristisch geweld, het vormen van paramilitaire milities en het algehele accelerationistische gedachtengoed wordt het officieel als een terroristische organisatie beschouwd binnen de Europese Unie, Canada, het Verenigd Koninkrijk Nieuw Zeeland en Australië. Ook Nederland heeft de organisatie als enige extreemrechtse organisatie op de nationale sanctielijst terrorisme gezet.²⁵

25 — Staatscourant 2024, 2386 (26-01-2024).
Zie: <https://zoek.officiëlebezoekingen.nl/stcrt-2024-2386.html>

In de Verenigde Staten zijn er vanuit The Base ook gewelddadige acties tegen Joodse doelen uitgevoerd. In Nederland zijn leden van de groep uitsluitend online actief geweest.

In Nederland zijn de afgelopen jaren enkele jongeren bij The Base betrokken geweest of lid geworden van de organisatie. In 2023 werd een voormalig lid door het gerechtshof in Den Haag in een beroepszaak veroordeeld voor lidmaatschap van The Base.²⁶ Dit voormalige lid en een medeverdachte waren in 2019 de enige twee Nederlandse leden van The Base.

Diets Collectief

Op 20 april 2023 (20 april is de geboortedag van Hitler) is Diets Collectief opgericht. Dat werd op het Telegramkanaal van de organisatie gevierd met een lettertaart die 'Heil Hitler' las.

Diets Collectief organiseert bijeenkomsten, sportieve activiteiten en ontmoetingen met buitenlandse geestgenoten voor hun kleine achterban. Het lijkt bij het Diets Collectief in grote mate te gaan om een groep activisten die ook nauw betrokken zijn bij verschillende andere extreemrechtse organisaties, zoals Active Club Dietsland, het Vlaamse Schild & Vrienden en Jongerenorganisatie Forum voor Democratie (JFVD). Binnen het Diets Collectief kunnen zich radicaler opstellen, dan dat in veel gevallen mogelijk is binnen die andere organisaties. De groep geeft via het Telegramkanaal blijk van een sterk nationaalsocialistische overtuiging en een nostalgische kijk op het Derde Rijk. Zo werd bijvoorbeeld de geboortedatum van Adolf Hitler, maar ook die van WA-man Peter Ton herdacht. In 2023 werden onder de vlag van het Diets Collectief verschillende activiteiten ontplooid. Leden van het Diets Collectief bezochten gelijkgestemden in Duitsland, Polen en België. Het kanaal wordt door 280 mensen gevolgd. Op de bijeenkomsten van de groep zijn tussen de vijf en vijftien personen zichtbaar.

De Dietse Bazuin

De Dietse Bazuin was een digitaal tijdschrift en tegenwoordig een youtubekanaal. In blad en

26 — Gerechtshof Den Haag 20-04-2023, ECLI:NL:GHDHA:2023:997.

video's worden vanuit nationalistisch gedachtegoed allerhande thema's behandeld. Van het blad zijn in 2020-2021 vier nummers verschenen. In het tijdschrift speelde antisemitische denkbeelden geen rol, maar in de wekelijkse podcast 'Wild Geraas', die op het youtubekanaal is te vinden worden regelmatig antisemitische posities ingenomen.

In 2023 zijn vijf podcast-video's op Youtube gezet, waar enkele bekende rechtsextremisten actuele onderwerpen bespraken. Eén aflevering is opvallend, omdat daar een positief beeld geschetst wordt van de Amerikaanse terrorist Ted Kaczynski (de Unabomber). Het youtubekanaal heeft 900 volgers en er zijn ruim 100 zelfgeproduceerde video's en podcasts beschikbaar. Daarnaast heeft De Dietse Bazuin een Instagram-account met 350 volgers, een Facebook-pagina met 200 volgers en een X-account met 300 volgers. Maar al deze kanalen zijn stil gevallen sinds 2022.

Dietse Volkspartij

In september 2021 is de Dietse Volkspartij gestart via een eigen Telegramkanaal. 'Dietsland' verwijst naar het historische geheel van de Nederlandstalige Lage Landen, een gewenste staatkundige eenheid voor veel rechtsextremisten. De Dietse Volkspartij ziet zichzelf als organisatie die door internetactiviteit, maar ook door het organiseren van acties haar ideeën wil verspreiden. Ideologisch kan de Dietse Volkspartij als identitair worden gezien. Maar anders dan veel andere Nederlandse identitaire organisaties verspreid de organisatie ook regelmatig antisemitische denkbeelden. In 2023 is de Dietse Volkspartij alleen nog via Telegram actief geweest met het plaatsen van opinies en gedichten.

Erkenbrand

Studiegenootschap Erkenbrand treedt sinds augustus 2016 in de openbaarheid. 'Erkenbrand' verwijst naar een romanfiguur, een strijder, uit de 'In de ban van de Ring'-reeks van Tolkien. Daarnaast betekent 'Erkenbrand' ook zoveel als 'vlammend zwaard', een symbool dat ook terugkeert in het logo. Erkenbrand wil hiermee een intellectuele strijd aangaan door een 'zuiverend licht' te laten schijnen, in een 'wereld vol leugens'.

Erkenbrand verspreidt sinds de oprichting extreem racistische en antisemitische ideeën. Erkenbrand streeft naar een blanke etnostaat.

Aanvankelijk kende Erkenbrand veel succes. In de periode 2016-2018 organiseerde de organisatie regelmatig bijeenkomsten, waar tot honderdvijftig personen op af kwamen. Daarnaast produceerde Erkenbrand veel content op sociale media, waaronder video's en podcasts waar de ideeën werden uitgedragen. Er ging de nodige ideologische invloed uit van Erkenbrand op andere extreemrechtse organisaties in Nederland, waaronder ook bepaalde delen van Forum voor Democratie. Na 2018 liep de aanhang echter snel terug en ook het aantal initiatieven vanuit Erkenbrand decimeerde. Een belangrijke reden daarvoor was een aantal kritische publicaties waar het extremistische gedachtengoed van Erkenbrand onder de aandacht werd gebracht en het doopceel werd gelicht van een aantal centrale personen van de organisatie. Daarna keerde Erkenbrand naar binnen en sloot zich af voor buitenstaanders. Er wordt sindsdien in anonimiteit op de eigen digitale kanalen gepubliceerd. In 2023 was er nauwelijks nog activiteit van Erkenbrand zichtbaar. Op Twitter worden voor de 1300 volgers voornamelijk antisemitische berichten van anderen gedeeld.

Flatlander

Flatlander is een neonazistische rockmuzikant uit het Nederlands-Duitse grensgebied, die actief is binnen het internationale netwerk van Hammerskins. Hij komt voort uit Blindfolded, een voormalige neonazistische band uit Winschoten. Na het verdwijnen van Blindfolded is de gitarist van de band als soloartiest verder gegaan als Flatlander. Binnen de neonazistische muziekszene kan 'Flatlander' inmiddels op enige nationale en internationale belangstelling rekenen. Flatlander is een belangrijke persoon in het Europese Hammerskin-netwerk (zie bij dat lemma). Hij treedt met enige regelmaat op bij verschillende extreemrechtse muziekfestivals binnen Europa. In februari 2023 trad hij tweemaal op in Finland, in juli op een Hammerskin-bijeenkomst in midden-Duitsland. Naast zijn muzikale activiteiten blijft 'Flatlander' ook actief bij andere neonazistische activiteiten. Hij oriënteert zich

daarbij voornamelijk op Duitsland, maar is af en toe ook nog bij Nederlandse acties aanwezig.

Daarnaast brengt hij sinds 2021 de extreemrechtse kledinglijn 'Batavica' op de markt.

Flatlander heeft een YouTube-kanaal, waarop hij muziekvideo's plaatst met 400 abonnees.

Batavica heeft een webshop waar kleding wordt verkocht.

En daarnaast verspreidt Batavica berichten via Facebook (600 volgers), Instagram (250 volgers) en Twitter (18 volgers).

Zie ook bij het lemma Crew38.

Geuzenbond

De Geuzenbond is een jongerenorganisatie (17-27 jaar) die in 2018 is opgericht. De naam verwijst naar de Geuzen, symbool van de historische strijd tussen de Nederlanden en het Spaanse Rijk. De Geuzenbond is te typeren als identitaire organisatie met een sterke nadruk op de Nederlandse geschiedenis en cultuur. De Geuzenbond ziet Nederland als thuisland voor het Nederlandse volk en verzet zich tegen immigratie. Verder pleit de bond voor eenwording van het Nederlands taalgebied (Nederland en Vlaanderen) in Dietsland en voor solidariteit met de blanke Afrikaners in Zuid-Afrika. In haar grondslagen beroept de Geuzenbond zich op het solidarisme. Dat is een politieke ideologie die in het interbellum ontstond binnen kringen van Vlaams nationalisten en in sterke mate teruggrijpt op de oorspronkelijke fascistische ideologie van Mussolini. De actieve aanhang van de Geuzenbond is beperkt. Bij de meeste activiteiten komen tussen de vijf en de vijftien personen. De Geuzenbond heeft een website en is actief op Telegram (1000 abonnees), Instagram (1700 volgers) en Youtube (270 abonnees).

Sinds de oprichting verspreiden Geuzenbond-aanhangers stickers die de boodschap van de organisatie uitdragen.

Ook worden regelmatig spandoeken uitgehangen op publieke plaatsen om daarvan foto's en filmpjes via eigen sociale media te verspreiden. Verder organiseert de Geuzenbond regelmatig uitstapjes, wandelingen en sportieve activiteiten voor de eigen aanhang en jaarlijks een zomerkamp.

In de eerste helft van 2023 werden nog enkele andere activiteiten georganiseerd. Samen met Voorpost

organiseerde de Geuzenbond een kleinschalige herdenking van Willem van Oranje in Den Haag. Ook werden op verschillende plaatsen in Nederland straten en een park die vernoemd zijn naar de voormalige Zuid-Afrikaanse president en vrijheidsstrijder Nelson Mandela voorzien van nieuwe namen. Daarbij werden namen gebruikt van slachtoffers van een bomaanslag die in de jaren 80 gepleegd was door de gewapende tak van het ANC, de organisatie van Mandela. Ook werd samen met de Vlaamse Nationalistische Studenten Vereniging (NSV) een tweede Groot-Nederlands Jongerencongres (GNJC) georganiseerd.

In 2023 werd een Europees platform voor extreemrechtse identitaire organisaties opgericht door de Vlaamse organisatie Schild & Vrienden met de naam Action Radar Europe. De Geuzenbond sluit zich vanaf het begin aan, naast organisaties uit Vlaanderen, Denemarken, Oostenrijk, Frankrijk, Zwitserland, Hongarije en Duitsland. Een opvallende activiteit was het bezoek van een Geuzenbond-delegatie aan de 'European Fight Night' in Hongarije in mei 2023. Deze Fight Night is een vechtsporttoernooi georganiseerd door Duitse, Hongaarse en Franse neonazi's. Een actieve Geuzenbonder (hoofd van de werkgroep sport & gezondheid) en actieve vechtsporter was een van de deelnemende vechters bij het evenement en werd daarbij vergezeld door twee andere prominente Geuzenbonders. Sinds 2019 geeft de Geuzenbond een eigen blad uit, 'De Stormlamp'.

Groot-Nederlandse Studentenvereniging (GNSV)

In 2022 werd door activisten van de Geuzenbond de Groot-Nederlandse Studentenvereniging (GNSV) opgericht. Een deel van de Geuzenbond-activisten was inmiddels aan een HBO- of Universitaire studie begonnen. In navolging van de extreemrechtse Vlaamse Nationalistische Studenten Vereniging (NSV) kwam vanuit deze groep het initiatief voor een vergelijkbare Nederlandse organisatie, de GNSV. Aanvankelijk kent de GNSV alleen een afdeling in Leiden.

Wat organisatie, kader en leden betreft bestaat er een zeer grote overlap tussen GNSV en Geuzenbond. Ook ideologisch ligt de GNSV in het verlengde van de

Geuzenbond. De GNSV is een identitaire organisatie met veel interesse voor Nederlandse geschiedenis en cultuur. De GNSV is voorstander van eenwording van het Nederlands taalgebied (Nederland en Vlaanderen) in een nieuw land 'Dietsland' en toont solidariteit met de blanke Afrikaners in Zuid-Afrika.

In de zomer van 2023 wordt een tweede GNSV-afdeling opgericht in Nijmegen, wederom door een Geuzenbond-lid.

De GNSV heeft volgens eigen opgave twintig actieve leden. De GNSV heeft een Telegram-kanaal met 340 volgers, een X-account met 360 volgers, een Instagram-account met 750 volgers, een TikTok-account met 1100 volgers.

Voor de leden worden lezingen, zangavonden en andere sociale activiteiten georganiseerd.

In februari 2023 organiseerde de GNSV, samen met NSV en Geuzenbond het "2e Grootnederlands jongerencongres". Daar werd onder andere een lezing gehouden over de Vlaams-nationalistische collaborateur Wies Moens, die na de oorlog in België ter dood werd veroordeeld. In maart 2023 werd samen met de Vlaamse NSV een zangavond gehouden.

In augustus nam de GNSV deel aan introductiemarkten voor nieuwe studenten. In Leiden verliep dat zonder ophef. In Nijmegen ontstond een vechtpartij met linkse demonstranten. Na afloop wezen beide groepen naar elkaar bij de vraag wie het geweld begonnen was. Een aantal linkse demonstranten werd gearresteerd, maar later vrijgesproken omdat onduidelijk bleef wie nu wie had geslagen.²⁷

Hammerskins

Hammerskins zijn extreemrechtse skinheads die zich voornamelijk bezighouden met het maken en verspreiden van neonazistische rockmuziek. Het logo van deze organisatie bestaat uit twee gekruiste hamers en een tandrad. De internationale hoofdorganisatie voor Hammerskins heet Hammerskin Nation of HSN. Crew38 is een onderdeel van de Hammerskins-structuur. Het is bedoeld als voorportaal voor aspirantleden van de eigenlijke hoofdorganisatie. De 38 in Crew38 staat voor de derde en achtste letter van het alfabet, CH, die

27 — J. Daams (2024) Vechtpartij op universiteitscampus Nijmegen blijft zonder consequenties: Antifa-leden vrijgesproken. In: De Volkskrant 11-4-2024.

uitgelegd kunnen worden als 'Confederate Hammerskins' of 'Crossed Hammers'. Crew38 wordt ook wel als '383' geschreven of '838' ('Hail the Crossed Hammers').

In september 2023 werden de 'Hammerskins' in Duitsland tot verboden organisatie verklaard.

In de jaren negentig was er een redelijk grote groep Hammerskins actief in Nederland, waar inmiddels nauwelijks meer iemand van betrokken is.²⁸ Sinds 2016 zijn enkele bandleden en aanhangers van de Oost-Groningse band Blindfolded betrokken bij het Hammerskin-netwerk. De band Blindfolded is inmiddels opgeheven, maar enkele voormalige bandleden (waaronder gitarist 'Flatlander') zijn nog steeds actief binnen het Hammerskin-netwerk. Deze 'Flatlander' bleek in 2023 ook een van de beheerders te zijn van een internationale Signal-groep voor Hammerskin-leden.

De activiteiten van Nederlanders in het Hammerskin-netwerk vinden vooral in het buitenland plaats in de vorm van bezoeken van concerten en demonstraties.

Identitair Verzet

Identitair Verzet is een actiegroep die eind 2012 werd opgericht, als afsplitsing van de actiegroep Voorpost. Identitair Verzet kent een ideologie en actieagenda die zich richten op de belangen van een etnisch homogeen Nederlands volk. Identitair Verzet is de afgelopen jaren steeds kleiner en inactiever geworden. Anno 2023 is de groep zo goed als verdwenen en bestaat de facto alleen nog in de regio Parkstad (Zuid-Limburg), waar Identitair Verzet acteert onder de naam 'Patriottische Jeugd Parkstad'. Zie verder onder dat lemma.

Identitair Verzet is in 2020 van Facebook en Twitter verwijderd vanwege de extremistische inhoud die daar verspreid werd. Identitair Verzet onderhoudt een weinig actief Telegramkanaal (300 abonnees).

De Naakte Keizer

Sociale mediakanaal, zie White Lives Matter.

Nationalistische Boksclub Rotterdam (NBC010)

In 2022 is de Nationalistische Boksclub Rotterdam (NBC010) gestart als Telegram-kanaal. Het gaat om een Rotterdams initiatief. '010' verwijst naar het kengetal

28 — Zie voor een uitgebreide geschiedenis van het Hammerskin-netwerk in Nederland: <https://exif-recherche.org/?p=9640>

van Rotterdam. NBC010 is één van de extreemrechtse vechtsportclubs die de afgelopen jaren werden opgericht. Zij kopiëren het Amerikaanse idee van 'Active Clubs'. Dat is een idee om door middel van het organiseren van vechtsporttrainingen voor extreemrechtse mannelijke activisten een gezond en sterk lichaam te creëren, als voorbeeldfunctie, maar ook om voorbereid te zijn op gewelddadige confrontaties. NBC010 komt voort uit kringen van neonazistische skinheads uit de regio Rijnmond. In november 2022 kondigde White Lives Matter aan dat enkele aanhangers ook bij NBC010 mee hebben getraind. In 2023 trainde NBC010 samen met de 'Active Club Dietsland'.

Nederlandse Volks-Unie (NVU)

De Nederlandse Volks-Unie (NVU) is in 1971 opgericht en ontwikkelde zich in de jaren zeventig tot een partij met als belangrijk politiek speerpunt het verzet tegen immigratie. De NVU heeft echter ook wortels in het milieu van voormalige oorlogsmisdadigers en collaborateurs. De partij hangt daarom vanaf haar oprichting een nationaalsocialistische ideologie aan. Dat ideologische kader werd in bepaalde periodes duidelijker naar buiten gebracht dan in andere periodes, maar is altijd aanwezig. Na de eerste electorale successen van de concurrerende Centrumpartij aan het begin van de jaren tachtig, stopte de NVU zijn activiteiten. Medio jaren negentig werd de NVU opnieuw opgericht met vooral jonge neonazi's als aanhangers.

De laatste jaren liet de NVU in het publieke domein meestal een gematigder geluid horen na een aantal negatieve ervaringen met het strafrecht. Tijdens besloten ledenbijeenkomsten werd door de partijleiding echter regelmatig een nationaalsocialistische boodschap gebracht. En ook in het ledenblad verschijnen regelmatig historische artikelen die blijk geven van sympathie voor het Derde Rijk. In 2017 was er sprake van een zichtbare koerswijziging en heeft de partijleiding er voor gekozen om antisemitische ideeën, onder het mom van 'antizionisme', weer in de kern van haar boodschap terug te brengen. Vooral de PVV en Forum voor Democratie (FvD) worden in de partijboodschap in toespraken en publicaties, op de korrel genomen en omschreven als

‘Koosjer Kartel’ en ‘zionistenvriendjes’. Maar heel strak in de leer is de NVU niet. In de aanloop naar verkiezingen, waar de NVU zelf bijna nooit aan deelneemt, geeft de partij vaak een stemadvies. Meestal is dit een advies om te stemmen op de PVV of FvD.

De actieve aanhang van de NVU fluctueert sterk door de jaren heen. Bij recente demonstraties en bijeenkomsten van de NVU bleek de actieve aanhang uit rond de vijftien personen te bestaan. Bij een ledencongres in het voorjaar van 2023 waren 13 personen aanwezig. De NVU bereikt haar achterban via een eigen blad (‘Wij Europa’), een website, Facebook (3900 volgers), Youtube (950 abonnees) en een Telegram-kanaal (60 abonnees). Via Youtube plaatst de NVU gemiddeld twee keer per maand een eigen ‘NVU journaal’ met ongeveer 500 a 600 kijkers per uitzending.

Sinds de partijvoorzitter van de NVU in 2001 bij de bestuursrechter demonstratievrijheid voor extreemrechtse organisaties wist te bevechten (die voor die gerechtelijke uitspraak nauwelijks bestond) richtte de partij zich jarenlang vooral op het organiseren van demonstraties. Sinds de coronatijd is het aantal publieke activiteiten echter fors afgenomen. In 2023 werden drie kleine demonstraties gehouden: een anti-LHBTI-demonstratie door twee NVU-leden in Arnhem, een demonstratie van vijftien personen in Arnhem tegen immigratie en een demonstratie van vier personen voor het behoud van Zwarte Piet in Dokkum.

Individuele NVU-aanhangers hebben zich de afgelopen jaren incidenteel schuldig gemaakt aan geweldsincidenten, soms in een racistische context. Vanuit de NVU zelf wordt echter geprobeerd om strikt binnen de grenzen van het strafrecht te opereren, omdat de partijleiding bang is dat zijzelf of de partij anders strafrechtelijk zal worden aangepakt.

Partij voor Behoud van de Nederlandse Identiteit

De Partij voor Behoud van de Nederlandse Identiteit (PVBNI) is sinds 2018 een minuscule partijtje uit de kop van Overijssel. De partij heeft geen diepgravende ideologie, maar is als identitair te typeren.

De partij heeft zich formeel geregistreerd, maar nog nooit meegedaan aan verkiezingen. Bij de

Parlementsverkiezingen van 2021 ondersteunde ze de partij 'Wij Zijn Nederland'. Verder is de partij, meestal in de persoon van de voorzitter, sinds 2019 regelmatig deelnemer aan demonstraties en andere activiteiten van de Nederlandse Volks-Unie (NVU). Samen met de NVU voerde PVBNI in de regio Steenwijkerland enkele acties voor het behoud van Zwarte Piet. In 2023 is er nog geen activiteit van de PVBNI gezien. De PVBNI heeft een website en een Facebookpagina met 73 volgers.

Patriottische Jeugd Parkstad (PJP)

In Zuid-Limburg (regio Parkstad) is de Patriottische Jeugd Parkstad (PJP) sinds eind 2021 actief. De groep komt voort uit kringen van supporters van Roda JC, maar wordt mede aangestuurd door de oprichter van Identitair Verzet, die in 2021 vanuit Midden-Nederland naar Parkstad is verhuisd. De groep liet zich voor het eerst zien met acties tegen coronamaatregelen, maar liet ook direct weten zich te verzetten tegen 'gedwongen multiculturalisme' en 'anti-Nederlandse groeperingen'. Al snel daarna werden ook meer klassieke extreemrechtse thema's overgenomen en fungeerde PJP als een lokale afdeling van Identitair Verzet. In 2023 kwam PJP in het nieuws, nadat ze 's nachts een spandoek tegen omvolking hadden opgehangen bij een school in Heerlen. Verder verspreidde de groep posters, graffiti en spandoeken tegen de VVD, vluchtelingen, het gemeentebestuur, omvolking en ter nagedachtenis aan Pim Fortuyn.

PJP heeft een Instagram-account (500 volgers) en een Telegram-kanaal (130 abonnees).

Pegida

Pegida (een afkorting die staat voor "Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes") is een organisatie die uit Duitsland afkomstig is. Pegida heeft sinds 2015 een Nederlandse tak.

Pegida is een identitaire organisatie. De organisatie wil de West-Europese volkeren beschermen tegen de bedreigingen die samenhangen met migratie en de invloed van de islam op de samenleving. Verder is Pegida een voorstander van het behoud van Zwarte Piet als Nederlandse traditie.

De aanhang van Pegida is na aanvankelijk succes in de periode vlak na de oprichting snel in omvang afgenomen. De actieve aanhang van Pegida in Nederland is al enkele jaren stabiel rond de 5 personen. Opvallend is verder dat de organisatie binnen het Nederlandse extreemrechtse landschap veelal geïsoleerd staat. Andere organisaties laten zich zelden betrekken bij Pegida-activiteiten. Pegida bereikt haar achterban met een website en diverse sociale mediakanalen: Youtube (44 abonnees), Facebook (21.000 volgers), Telegram (370 abonnees) en Twitter (3800 volgers).

Ondanks een gering aantal aanhangers weet Pegida toch een aantal keren per jaar de publieke aandacht op zich te vestigen door actieonderwerpen en doelen uit te zoeken die slechts bedoeld zijn om te shockeren of te provoceren. In 2023 betrof dat in zo goed als alle gevallen het vernielen van een koran. Daarbij wordt bovendien gericht gezocht naar locaties waar een confrontatie met lokale autoriteiten of lokale moslimgemeenschappen verwacht kan worden. In een aantal steden (Utrecht, Leiden, Amsterdam) werden door Pegida korans vernield zonder dat dat tot enige commotie op straat leidde. Toen de leider van Pegida bijvoorbeeld een koran vernielde voor de Turkse ambassade in Den Haag ontstond er wel een confrontatie met islamitische tegendemonstranten. Naast deze vorm van activisme kiest Pegida ook met enige regelmaat voor het verspreiden van nep-aankondigingen om een reactie van lokaal bestuur uit te lokken. Vaak wil Pegida hiermee aantonen dat een lokaal bestuur aan Pegida beperkingen oplegt, die andere groepen niet krijgen. Zo werd in 2023 een wegblokkade aangekondigd voor een Haagse moskee in analogie met wegblokkades van Extinction Rebellion in Den Haag. In december 2023 organiseerde Pegida een sit-in met drie personen in het Centraal Station van Den Haag tegen de Islam, naar aanleiding van vergelijkbare protesten van pro-Palestijnse betogers.

Naast deze anti-islamitische protesten organiseert Pegida ook altijd enkele keren een pro-Zwarte Piet actie in november. In 2023 bezocht een groep aanhangers van Pegida de landelijke intocht van Sinterklaas in Gorinchem, waarbij volledig zwart geschminkt door de

stad rondliepen.

Lokale overheden worstelden regelmatig met de ruimte die Pegida opeist voor haar demonstraties en acties. In 2023 zorgde vooral de serie aan acties waarbij de voorman van Pegida korans vernielde voor hoofdbrekens. Deze vernielingen leidden enkele keren tot felle en soms gewelddadige tegendemonstraties. Maar ook in het buitenland zorgden deze vernielingen voor felle reacties, waar het Ministerie van Buitenlandse Zaken de handen vol aan had. Ambassadeurs werden ter verantwoording geroepen en voor een aantal landen werd het reisadvies voor Nederlanders in negatieve zin aangepast. Ondertussen verscheen de leider van Pegida-Nederland op een sanctielijst van Iran.

Eén actie in Den Haag waarbij voor het tweede Kamergebouw een koran werd vernield heeft in het najaar van 2023 tot een strafzaak geleid. De aanklacht tegen de Pegida-leider gold niet de vernieling van de koran (dat wordt beoordeeld als niet-strafbare religiekritiek), maar omdat de voorman van Pegida bij die gelegenheid moslims als een bevolkingsgroep beledigde met de woorden 'Wanneer ik de koran aan flarden wil scheuren, dan moet dat gewoon kunnen. Fascistisch boek. Het is net zo erg als de Mein Kampf. Aanhangers volgen dezelfde ideologie als Hitler. En iedereen weet waar dat toe geleid heeft in ons land.' De rechter veroordeelde hem tot veertig uur werkstraf wegens strafbare groepsbelediging.²⁹

Postergoys

In het voorjaar van 2023 is de antisemitische actiegroep Postergoys opgericht vanuit White Lives Matter. Postergoys probeert met het verspreiden van posters aandacht te krijgen voor haar denkbeelden. 'Goy' verwijst naar het Hebreeuwse en Jiddische woord voor niet-Jood. In extreemrechtse kringen wordt deze term vaak spottend gebruikt.

Via een Telegramgroep wordt door Postergoys opgeroepen om antisemitische posters en anti-LHBTI-posters te verspreiden. De activisten van Postergoys plakken zelf posters door heel Nederland, maar vaak in de regio's Zuid-Holland, West-Brabant en Noord-Limburg. Op de posters die geplakt worden krijgen Joden schuld van zaken als satanisme, oorlog in Oekraïne, pornografie

29 — Rb. Den Haag 23-11-2023.
ECLI:NL:RDBHA:2023:17966

en seksualisering van de jeugd. Er wordt opgeroepen om de nazistische propagandafilm 'Europe The Last Battle' te kijken.

Reactnieuws

Reactnieuws beheert een extreemrechtse nieuwswebsite. Reactnieuws is in 2011 gestart als Vlaams-Nederlands initiatief onder de naam Rechts Actueel. Later is de naam veranderd in ReAct en later in Reactnieuws.

Op de website verschijnen met enige regelmaat blogposts met conservatieve en extreemrechtse inhoud. Ook worden podcasts gepubliceerd.

De betrokkenen bij Reactnieuws zijn de laatste jaren vooral afkomstig uit kringen van Voorpost Nederland en Erkenbrand. Opvallend is de pro-Russische en anti-Amerikaanse positie die op het medium wordt ingenomen.

Rechts in Verzet (RIV)

Eind 2017 splitste een groepje activisten zich af van Pegida. Daarvoor was dit groepje ook al actief onder de naam 'Zwarte Piet Actiegroep', naast Pegida. Vanaf 2018 noemde deze groep zich 'Rechts in Verzet'. Rechts in Verzet voerde acties op dezelfde thema's als Pegida.

In 2023 leek de onmin tussen Pegida en Rechts in Verzet bijgelegd. Bij recente acties waarbij de voorman van Pegida korans vernielde sloot ook de belangrijkste kracht van Rechts in Verzet zich aan. Rechts In Verzet communiceert met de aanhang via een facebookpagina (700 volgers) en een twitteraccount (500 volgers). Er verschijnen zelden nieuwe berichten via deze kanalen. Onder de naam Zwarte Pieten Actiegroep beheert Rechts in Verzet een website en een Facebookpagina (4300 volgers). Op deze kanalen is iets meer activiteit zichtbaar. Oorspronkelijk was dit groepje dus als actief als de Zwarte Piet Actiegroep (ZPAG), vanaf 2016. ZPAG organiseerde in aanloop naar het Sinterklaasfeest jaarlijks acties, waarbij de deelnemers als Zwarte Piet verkleed door winkelcentra liepen of deelnamen aan intochten waar geen Zwarte Pieten meer welkom waren bij de officiële intocht. Een enkele keer bezochten deze Zwarte Pieten ook woonhuizen van tegenstanders van Zwarte Piet of scholen of andere instellingen, waar Zwarte Piet was afgeschaft.

Tenslotte plakten ZPAG-activisten posters of brachten graffiti aan. In 2023 voerde ZPAG actie tijdens intochten in Deurne, Gemert, Weesp, Deventer en de landelijke intocht in Gorinchem.

Naast acties voor het behoud van Zwarte Piet voerde Rechts in Verzet de afgelopen jaren acties op een aantal andere terreinen, meestal gericht tegen de Islam. In 2023 hing de voorman van Rechts in Verzet spandoeken op in zijn woonplaats Hoofddorp, gericht tegen de opvang van vluchtelingen. Verder deed hij mee aan protestacties van Pegida, waarbij onder andere een koran werd verscheurd en een sit-in in de stationshal van Den Haag werd gehouden

Rotterdamse Jongeren Kern (RJK)

In 2021 trok in Rotterdam een groep Feyenoord-supporters de aandacht, die zich vooral op sociale media uitten met extreemrechtse slogans en symbolen. Zij gebruikten hiervoor de naam Rotterdamse Jongeren Kern (RJK), een naam die door meer supporters bij Feyenoord wordt gebruikt dan alleen deze groep. Nederlandse voetbalsupporters hebben geen traditie om zich politiek uit te laten of zich te bemoeien met politieke onderwerpen. Op deze algemene regel bestaan echter uitzonderingen. Zo hebben verschillende supportersgroepen zich in het verleden verzet tegen extreemrechtse demonstraties in hun stad en sloten verschillende supportersgroepen bij andere gelegenheden zich aan bij protesten tegen de komst van vluchtelingen.

Deze RJK-groep was betrokken bij gewelddadige acties tegen de Roze Kameraden, een LHBTI-supportersorganisatie binnen hun eigen club Feyenoord. Ook poseerden RJK-aanhangers bij verschillende gelegenheden met spandoeken met extreemrechtse en nazistische leuzen.

In januari 2023 werden elf personen gearresteerd voor deze gewelddadige acties en voor het tonen van bedreigende en extremistische teksten. Dat leidde tot verschillende processen, waarbij straffen werden uitgesproken variërend van taakstraffen tot een celstraf van vier jaar.

Stop Antifa Terreur

In de eerste helft van 2018 ontstond er vanuit verschillende extreemrechtse groepen een samenwerkingsinitiatief met de naam 'Stop Antifa Terreur'. De acties van de groep waren primair gericht op confrontatie met politieke tegenstanders ('Antifa') en autoriteiten. Na een ruzie tussen verschillende actieve betrokkenen bij deze groep in de zomer van 2019 is de organisatie uit elkaar gevallen. In maart 2023 is het initiatief door één van de oorspronkelijke gangmakers weer opgestart. Het is sindsdien min of meer een eenpersoonsproject. Er werd na de heroprichting wel enige tijd samen opgetrokken met een activist van de Rascals Zuidwest, maar ook die samenwerking lijkt inmiddels in ruzie gestrand te zijn.

De belangrijkste activiteit van de enige activist van Stop Antifa Terreur is om naar linkse acties toe te gaan en te proberen zijn politieke tegenstanders tot een gevecht te verleiden. In maart 2023 verscheen hij bij een antiracismedemonstratie in Amsterdam en bij een actie van Extinction Rebellion in Den Haag. In juni 2023 doken drie activisten op bij een links protest tijdens een bijeenkomst van de Jongeren van Forum voor Democratie. Daarnaast heeft Stop Antifa Terreur vanaf maart 2023 een aantal keer regenboogzebrapaden beklad.

Voorpost

De heelnederlandse actiegroep Voorpost is midden jaren zeventig opgericht in Vlaanderen. Al snel daarna werd ook een Nederlandse tak opgericht. Heelnederlands verwijst naar de wens tot eenwording van het hele Nederlandse taalgebied, Nederland, Vlaanderen en Noord-Frankrijk in een nieuw land: Dietsland. Daar zou plaats moeten zijn voor een etnisch homogeen Nederlands volk in één staat. Voorpost verzet zich actief tegen alle bedreigingen van het Nederlandse volk die zij waarneemt, voornamelijk migratie, islam en Amerikaanse culturele invloeden. Voorpost hangt het solidarisme aan, een Vlaamse variant van het authentieke Mussolini-fascisme. De actieleader van Voorpost-Nederland schreef in een artikel in het eigen blad, begin 2018, dat Voorpost niet gelooft in

veranderingen via democratische weg.

Voorpost vormt één organisatie in zowel Vlaanderen als Nederland. Aanhangers uit Nederland en Vlaanderen frequenteren elkaars activiteiten. In praktisch opzicht is er sprake van een gescheiden organisatiestructuur. Lange tijd was er in Nederland een beperkte kern van aanhangers actief van rond de dertig actieve aanhangers. De aanhang van Voorpost concentreert zich rond de regio's Rijnmond, Haaglanden, Friesland en Twente. De kringen Rijnmond en Haaglanden bestaan al geruime tijd. In 2023 volgden de kringen Friesland en West-Brabant. Voorpost communiceert met haar achterban via een website en verschillende sociale mediakanalen. Voorpost maakt gebruik van Facebook (3800 volgers), Twitter (2400 volgers), Telegram (1500 Abonnees) en Youtube (620 Abonnees).

Enkele keren per jaar organiseert Voorpost in Nederland kleine acties of demonstraties. Deze demonstraties richtten zich bijvoorbeeld tegen de vestiging van een moskee, tegen links activisme, tegen vluchtelingen en illegalen of voor het behoud van Zwarte Piet. In de eerste helft van 2023 was een belangrijke onderwerp voor Voorpost om te demonstreren tegen politieke partijen die verantwoordelijk zouden zijn voor omvolking. Daarvoor werden in aanloop naar de Provinciale Statenverkiezingen van maart posters verspreid over dit thema met de leuze 'Stop de Omvolkers'. Ook werden kleine demonstraties georganiseerd tijdens een folderactie van de VVD in Zwolle en bij de ledencongressen van de VVD in Apeldoorn en van D66 in Arnhem. In het najaar werd deze campagne opnieuw gevoerd in aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen.

Ook rond andere thema's werd gedemonstreerd.

In Den Haag organiseerde Voorpost samen met de Geuzenbond in april een openbare Willem van Oranjeherdenking. Daarnaast liet Voorpost zich ook zien bij acties waarmee gesympathiseerd werd. Daarbij werd doorgaans gegroepeerd opgetrokken met een flink aantal Prinsenvlaggen om de zichtbaarheid te vergroten. Dit deed Voorpost onder andere bij de Fortuynherdenking in Rotterdam en een demonstratie tegen een voorleesmiddag door een drag Queen in Rotterdam. In november protesteerden Voorpost-activisten bij de

landelijke Sinterklaas-intocht in Gorinchem met een Zwarte Pieten-uitendak.

Tenslotte houdt Voorpost ook bijeenkomsten voor de eigen achterban. In oktober 2023 werd een lezing door Vlaams Belang-leider Filip de Winter georganiseerd in Den Haag.

Een atypisch incident vond plaats in Vlissingen in juni 2023. Daar werd door een lokale kunstenaar op eigen initiatief een monument geplaatst om het slavernijverleden te herdenken. Dat kunstwerk werd tot drie keer toe beklad met extreemrechtse leuzen. Bij de derde bekladding werd ook een poster van Voorpost op het monument achtergelaten.

White Lives Matter (WLM)

White Lives Matter is een internationale online netwerkorganisatie die in de Verenigde Staten is ontstaan als een extreemrechtse reactie op Black Lives Matter-beweging in 2015. In de jaren daarna werd dit initiatief door rechtsextremisten in andere landen overgenomen, waaronder Nederland. WLM wil een blank raciaal bewustzijn creëren dat uiteindelijk moet leiden tot het creëren van blanke etnostaten.

In Nederland is in coronatijd een WLM-afdeling opgericht en vanaf april 2021 ook publiekelijk zichtbaar geworden via een Telegram, via welk kanaal nieuwe activisten werden geworven. Na afloop van de coronalockdown in de zomer van 2021 werden vanuit deze online community ook acties op straat georganiseerd. Die acties waren vooral gericht op het verspreiden van extreemrechtse propaganda door middel van stickers, spandoeken en vanaf 2023 ook door laserprojecties.

De Nederlandse tak van WLM is overtuigd nationaalsocialistisch en plaatst zichzelf in de traditie van nazidictatuur uit de jaren dertig en veertig uit de vorige eeuw. Zij willen een blanke etnostaat vestigen in westerse landen. In de 'Handleiding der WLM Activisten' worden de belangrijkste vijanden genoemd: Joden en marxisten. Met de propaganda-activiteiten van WLM moeten andere blanken gemotiveerd worden om zich ook in te gaan zetten voor de groep, om de voortgaande omvolking te stoppen. In 2023 werd WLM bij het grote publiek bekend door het uitvoeren van een laserprojectie op

de Rotterdamse Erasmusbrug tijdens een live televisie-uitzending van de oudjaarsviering. Deze projectie van racistische en nazistische leuzen werd in brede kring afgekeurd. Maar er waren ook positieve reacties op deze actie. Een prominente presentatrice van de omroep Ongehoord Nederland vroeg zich bijvoorbeeld af wat er eigenlijk mis was met deze leuzen. De Jongeren van Forum voor Democratie noemden de actie een ‘goed begin van het nieuwe jaar’. Ondertussen werd er door de politie een opsporingsonderzoek gestart. In februari werden twee verdachten van de projectie gearresteerd. Bij die arrestatie werden ook een kruisboog en geprinte wapenonderdelen gevonden. Ondertussen hadden er nog een aantal andere extreemrechtse laserprojecties plaatsgevonden, in onder andere Alkmaar, Amsterdam en Eindhoven. In 2024 worden de twee verdachten voor de rechter gebracht.

In maart 2023 stond een drietal prominente WLM-activisten voor de rechter vanwege een racistische mishandeling in Breda. De drie werden door de rechtbank veroordeeld tot werkstraffen van 120, 70 en 36 uur en een voorwaardelijke celstraf, vanwege de mishandeling en het verspreiden van racistische stickers.³⁰ In hoger beroep werd één verdachte vervolgens wel veroordeeld voor racistische stickers, maar het Gerechtshof bepaalt anders dan de rechtbank dat stickers met ‘White Lives Matter’ niet beledigend zijn, omdat in Nederland niet algemeen bekend is waar de WLM-beweging precies voor staat.³¹ Na de arrestaties voor de Erasmusbrug-projectie en de veroordelingen wegens de mishandeling in Breda stelde WLM in haar Telegram-kanalen dat er sprake is van ‘De politieke onderdrukking van pro-blanke activisme’ en constateerde dat er een stagnatie van de groei van de organisatie heeft plaatsgevonden als gevolg van deze repressie. Maar tegelijkertijd veranderde het WLM-activisme niet van karakter. Er werden nog steeds stickers geplakt, kleinschalige spandoekacties gehouden, folders uitgedeeld en opnieuw met laser geprojecteerd. Tijdens een wegblokkade door de klimaat-actiegroep Extinction Rebellion, dook een groepje WLM-activisten op met een spandoek met een waarschuwing voor ‘white extinction’. Wel viel op dat de boodschap naast racistisch ook steeds vaker fel antisemitisch is geworden. Primair

30 — Rb. Zeeland-West-Brabant 31-3-2023, ECLI:NL:RBZWB:2023:2151, ECLI:NL:RBZWB:2023:2150, ECLI:NL:RBZWB:2023:2152 (herstelvonnis: ECLI:NL:RBZWB:2023:2202).

31 — Gerechtshof Den Bosch 8-5-2024, ECLI:NL:GHSHE:2024:1589

verantwoordelijk daarvoor lijkt een WLM-activist uit Gouda te zijn, ook al delen andere WLM-activisten ook antisemitische ideeën. Deze Gouwenaar is zowel online als in zijn woonomgeving, maar ook in andere delen van het land actief met het verspreiden van antisemitische propaganda, complotideeën en het WLM-gedachtegoed. Zo toonde de man in april 2023 tijdens een demonstratie tegen een voorleesactiviteit door een drag Queen een spandoek met de tekst 'Bescherm blanke kinderzielen'. In juli werd hij gearresteerd tijdens het projecteren in Rotterdam van de leus 'Joden runden de slavernij, blanken schaften het af'. Voor deze laatste actie moet de man zich in 2024 voor de rechter verantwoorden.

Online verspreidde de man zijn ideeën via verschillende sociale mediakanalen, een website en een videokanaal. Daar werd propaganda verspreid met een sterk racistisch en antisemitisch karakter en werd de Holocaust in twijfel getrokken. Na 7 oktober 2023 (de datum van de Hamas-aanval op Israël) voerde WLM ook een aantal spandoekacties uit, waaronder één op de Dam in Amsterdam, waarbij zij zich tegen Israël keerden vanuit een racistisch en antisemitisch idee. De man vatte zijn vijandsbeeld op X samen als: 'Israel/jewry is the No. 1 enemy.' Op een flyer van WLM stond 'Israël is NIET onze bondgenoot, maar onze vijand!'

WLM beheert een groot aantal verschillende open en besloten Telegram-kanalen. Omdat er vaak nieuwe aanwas is, maar even vaak deelnemers uit de kanalen verwijderd worden, is niet goed vast te stellen hoeveel online aanhang de groep heeft. Het aantal personen dat deelneemt aan offline activiteiten beslaat tussen de 10 en de 20.

De genoemde WLM-activist uit Gouda beheert daarnaast een socialemediakanaal 'De Naakte Keizer'. Via Telegram (50 volgers), Twitter (60 volgers), Bitchute (15 abonnees) en een Wordpress-blog waar hij vooral antisemitische propaganda verspreidt. Op Bitchute plaatst hij onder andere straatinterviews die hij samen met Yongebroeren afneemt.

Wolvenrad

Wolvenrad is een voortzetting van het Zuid-Limburgse Volksverzet. Omdat het deelnemen aan activisme nieuwe

deelnemers afschrikte is er gekozen voor een nieuwe groepsnaam met een meer besloten opzet. Wolvenrad is uitgesproken nationaalsocialistisch en antisemitisch. Ze streeft naar een herstichting van het Derde Rijk, een vereniging van alle 'Germaanse landen' onder één vlag. Eerder probeerde de groep als 'Volksverzet' om de nationaalsocialistische ideologie te verspreiden via stickers, posters en bekladdingen (o.a. van WO2-oorlogsmonumenten). Omgedoopt tot 'Wolvenrad' richt de groep activisten zich bijna geheel naar binnen. De organisatie is nu gefocust op het creëren van interne broederschap, zelfverbetering, weerbaarheid en de opbouw van een parallelle samenleving.

Door middel van het werven van geïnteresseerde jongeren werden verschillende 'Stormgroepen' gevormd, die vervolgens bijeenkomsten houden, ideologisch onderwezen worden en zich bezighouden met sportieve activiteiten, vooral het oefenen van vechtsporten. Van de diverse activiteiten wordt verslag gedaan via sociale media.

Wolvenrad zou uit rond de twintig personen bestaan en beheert een Telegram-kanaal met 1500 leden. De leider van Wolvenrad beheert daarnaast als 'Dutch Dissident' een eigen nazistisch en antisemitische propagandakanaal op Telegram met 2000 volgers.

Yongebroeren

Yongebroeren is een socialemediakanaal op Telegram (550 volgers) en Twitter (130 volgers). Ze noemen zichzelf een 'Praatclub voor blanke mannen'. In deze digitale praatclub wordt het hele scala aan extreemrechtse opinies geventileerd, vreemdelingenhaat, verzet tegen overheid en Coronamaatregelen tot antisemitisme en nationaalsocialisme.

Behalve de uitwisseling van ideeën op sociale media produceert de kopman van Yongebroeren ook af en toe een podcast en een video met straatinterviews met voorbijgangers. In 2023 is hij daarbij gaan samenwerken met een White Lives Matter-activist uit Gouda die de videos plaatste op de Bitchute-pagina van De Naakte Keizer.

Zuidwest Rascals

Zuidwest Rascals is een groepering die sinds 2016 onder verschillende namen actief is geweest. Zuidwest verwijst naar de Zeeuwse regio waar de groep is gelokaliseerd.

Eerder acteerde deze groep onder de namen 'Aryan Strike Force – Combat 18 Division – Netherlands – Flanders' en was enige tijd onderdeel van RVF Nederland.

Zuidwest Rascals is een groep met een duidelijke nationaalsocialistische ideologie. De groep laat geen doorwrochte politieke ideeën zien, maar geeft in al haar uitingen blijk van een uitgesproken bewondering voor het Derde Rijk en van een sterk racistische en antisemitische oriëntatie.

Zuidwest Rascals is de afgelopen jaren gedecimeerd en nauwelijks actief geweest. In februari van 2023 is de groep weer enigszins actief geworden, al is de omvang zeer beperkt. Bij publieke activiteiten is er maar één activist aanwezig. Hij lijkt in Zeeland nog enkele andere personen tot de groep te kunnen rekenen. Zuidwest Rascals communiceert heel af en toe met de eigen achterban via een eigen website, Facebook (90 volgers), Telegram (30 Abonnees) en Twitter (200 Volgers).

In de eerste helft van 2023 is Zuidwest Rascals zichtbaar geweest toen zij samen met Stop Antifa Terreur optrokken, voornamelijk om bij linkse acties de confrontatie te zoeken. Doorgaans betrof dat van beide organisaties één persoon. In april waren beide activisten aanwezig bij een protest van verschillende extreemrechtse groepen tegen een voorleesactiviteit door een drag Queen in Rotterdam. In juni waren er drie personen aanwezig bij een protestactie tegen een bijeenkomst van Jongeren van Forum voor Democratie in Scheveningen. Ze speelden harde muziek af en trachtten een confrontatie met de linkse activisten uit te lokken. Daarnaast zijn er af en toe sociale bijeenkomsten voor de eigen aanhang. In april 2023 bezochten enkele leden een kameraadschapsavond van het extreemrechtse 'Project Thule' in Vlaanderen.

Zwarte Piet Actiegroep

Zie bij het lemma 'Rechts in Verzet'.

5. Conclusie

Extreemrechts in Nederland bevindt zich al sinds 2015 in een periode van transitie. Klassieke extreemrechtse groeperingen nemen in omvang, betekenis en aantallen activiteiten af en zijn daardoor steeds minder zichtbaar. Tegelijkertijd ontstaan nieuwe organisaties met een jongere aanhang. Deze nieuwe groepen opereren vooral op het snijvlak van sociale media en de fysieke wereld: online worden medestanders bereikt, ideeën gedeeld en acties georganiseerd, waarna offline activiteiten vooral dienen om foto- en videomateriaal te produceren dat vervolgens weer breed online wordt verspreid om zichtbaarheid en reikwijdte te vergroten.

Deze nieuwe groeperingen halen hun ideologische inspiratie via sociale media vooral uit de Verenigde Staten. Via sociale media vinden concepten als de omvolkingstheorie, accelerationisme (waarbij geweld als politiek middel wordt gelegitimeerd), Active Clubs, Incel-gedachtengoed en expliciet racisme en antisemitisme hun weg naar Nederlandse extreemrechtse kringen.

Al deze ontwikkelingen zijn vanaf 2015 zichtbaar, maar hebben vanaf 2020 onder invloed van lockdowns in de coronaperiode flink aan snelheid gewonnen.

Tegelijkertijd verandert de omgang binnen de Nederlandse samenleving met extreemrechts gedachtengoed. Historische ervaringen uit de Tweede Wereldoorlog met de nazidictatuur, ontzegging van democratie en grondrechten en de Holocaust functioneren steeds minder vanzelfsprekend als collectief moreel kompas. Hierdoor worden extreemrechtse ideeën steeds minder als ongewenst, gevaarlijk of crimineel gezien. De groei van deze maatschappelijke tolerantie creëert ruimte voor het normaliseren van die ideeën. Die normalisering van ideeën leidt vervolgens tot het overnemen van radicale opvattingen door meer mainstream politieke organisaties en biedt daarnaast ook meer ruimte voor radicaliseringsprocessen.

Samen leiden deze ontwikkelingen tot een nieuwe generatie rechtsextremisten die radicaler is in racistische en antisemitische uitingen en er uitgesprokener ideeën op na houdt over de mogelijkheid van geweldgebruik als politiek instrument. Rechtsextremisten benutten de ruimte die hen, bewust of onbewust, in maatschappelijk opzicht wordt geboden.

Ook de overheid signaleert deze verschuiving. Dat leidt tot blijvende belangstelling door de inlichtingendiensten en vroegtijdig ingrijpen wanneer er vanuit deze kringen plannen ontstaan voor het plegen van terroristisch geweld. Ook realiseert de overheid zich dat het op grote schaal succesvol verspreiden van rechtsextremistische ideeën kan leiden tot een afnemende steun voor de fundamenteën van democratie en rechtsstaat. Dat alles leidt tot een situatie in 2023 waar het rechtsextremisme in volume (aantallen aanhangers en activiteiten) van bescheiden omvang blijft, maar de publieke en politieke ruimte voor extremistische ideeën groeit.